

Enternasyonalist Komünist Birlik (EKB)

**ULUSAL
KURTULUŞ
EFSANESİ
VE
KOMÜNİZM**

geocities.com/icgcikg/turkish

ÖNSÖZ YERİNE

İlkin 1981 yılında ispanyolca yazılmış ve yayımlanmış bu makale, daha sonra fransızca olarak «Le Communiste» dergisinin 15, 16 ve 20. sayılarında (sırasıyla 1982, 1983 ve 1984 yıllarında) yer almış ve türkçeye de bu ikincisinden çevrilmiştir.

Bu metni okurken onun hemen hemen çeyrek asır önce yazıldığını unutmamak gerekir. Zira o günden bu güne Dünya siyasî coğrafyasında önemli değişiklikler oldu : SSCB ve Yugoslavya dağıldı ; Çekoslavakya ikiye bölündü ; Doğu ve Batı Almanya birleşti ; Avrupa Birliği projesi hızla biçimlenmeye başladı ; Polonya, Çekoslavakya, Slovakya, Slovenya ve küçük Baltık cumhuriyetleri artık AB üyesi ; Bulgaristan, Romanya ve Hırvatistan da yakında onlara katılacaklar vs... Ama bütün bunlar, yaşadığımız dünyanın kapitalist olduğu gerçeği zerrece değiştirmez ; değişen, bu felâketler tulûatının sahneleri ve oyuncularını yalnızca. Yani bu çalışmanın tezleri hâlâ geçerli : çoğu zaman olduğu gibi sosyalist bir kisve altında (proleterleri aldatılmak gayesiyle) boy gösteren bütün ulusal kurtuluş hareketlerinin (örneğin PKK) ve savaşlarının gerçek proleter hareketle, komünizmle hiçbir alâkalarının olmadığı anlaşılmalı ; bu konudaki bütün leninci ve stalinci tabular aşılmalı artık... çünkü «**proletaryanın vatani yoktur**».

Öte yandan yine şu son 25 yılda, Türkiye’de kan gövdeyi götürdü : kürt ve türk burjuvaları dalaştılar... kurbanlar da proleterler oldu. Doğal olarak Türkiye’li okuyucu, bu yazıda, PKK/TC savaşına ilişkin somut tahliller ve tavırlar arayacak, görmek isteyecektir... ama nafi! Zira çeyrek yüzyıl önce kaleme alınmış bu inceleme, son birkaç yüzyıldaki proleter hareketin tecrübelerinden çıkartılmış genel bir yaklaşım, tarihsel bir soyutlamadır «yalnızca» ; her kapıyı açan bir anahtar değil. Dememiz o ki, şimdi artık onun tezlerini «Türkiye gerçeği»ne uygulamak ve gerekli sonuçları çıkartmak bizlere, Türkiye’li proleterlere düşüyor... yani bu «kirli savaşın» tamamen burjuvalar arası bir mal bölüşümü savaşı olduğunu ; proletaryanın bu dalaşta en ufak bir çıkarı olmadığını ; tersine, bu savaşı bitirmek için bütün burjuvaziye (türk, kürt vs...) kendi toplumsal savaşını dayatmasının zorunluluğunu anlamak ve anlatmak gerekiyor.

«Türkiye Solu» denen garabetin tüm Türkiye burjuvazisiyle birlikte ektiği ve iyice kökleşmiş önyargıları bugünden yarına yıkmak mümkün değil elbette ; ama bu yazının türkçeye kazandırılmasıyla, – bildiğimiz kadarıyla – bir ilk adım (küçücük de olsa) atılmış oldu. Türkiyeli proleterlerin yaşanmış bunca korkunç tecrübeden olumlu dersler çıkartacağını ummak, artık fazla hayâlcî bir iyimserlik olmasa gerek.

Şu birkaç satırda dile getirdiğimiz gözlemleri, uyarıları ve umutları Marx’ın o veciz cümlesini «hafifçe» değiştirerek bağlayalım...

«**Proletarya ya devrimcidir ya da hiç !**»

ULUSAL KURTULUŞ EFSANESİ

VE

KOMÜNİZM ^[1]

Bizzat kapitalizmin gelişimine ve ona karşı mücadelede gerekli savaşım biçimlerine ilişkin yanlış fikirlerin tümü, hâlâ yalnızca proleterlerin büyük bir bölümüne değil, aynı şekilde bugünkü topluma karşı mücadele etmek için değişik seviyelerde örgütlenen çok sayıdaki militan devrimci gruba da egemen. Bütün bu ideolojiye – dünya proletaryasının bölünmüşlüğüne sürdüren, maddî bir güç olan bir ideoloji ; onu üreten maddî temeli kapitalist toplumun zorla yıkılmasıyla ortadan kalkarak kendisinden tamamen kurtulabileceğimiz bir ideoloji – karşı mücadele, komünistlerin temel ve sürekli bir görevidir.

Kapitalizmin açıkça gerçek yüzünü gösterdiği her seferinde bütün insanlığın sefalet, vahşete ve zorbalığa boyun eğişiyle toplumdaki hakim efsanelerin tümünün ortak paydası, bu felâketlerin nedenlerini kapitalizmin kendi gelişmesinin dışındaki görüngülere [olaylara, gerçeğin kısmî parçalarına], «çağdışı önderler»in, «gelişmenin olmayışı»nın, «feodalizmin kalıntıları»nın varlığına bağlamaları, atfetmeleridir.

Bölgesel olarak sınırlı mücadelelerinin öncüsü işçi grupları bile kısmen bu efsanelerin esiridirler ; onları, durmadan komünist devrimin zaferine hiç mi hiç katkısı olmayan (tersine onu engelleyen) çelişkili faaliyetlere yönelten budur. Daha da kötüsü bu ideoloji etkisini, genel olarak kabul gören «köylülüğün», «geri kalmış, bağımlı, yoksul ülkeler»in vs. aşırı sefaletinde bulur ifadesini. Oysa sermayenin bütününe ait olan bu görüş, şu veya bu bölgede «köylülük», «yoksul ülkeler» vs. için diyerek proletaryayı hep bölmüş, üstelik yığınsal olarak katledilmelerine yol açmış olan «tarımsal reformlar», kurucu meclisler» vb. çok özel taktikleri haklı göstermeye yaramıştır. Ve bu saçma düşünce, en azından, büyük emperyalist ülkelerde yaşayan devrimcilerde olduğu kadar, bu siyasetle doğrudan doğruya ilgili olması gereken devrimcilerde de yerleşmiş, kök salmıştır. Yani yarı kapitalist yarı başka bir şey olan bir Latin Amerika (bir Afrika veya bir Asya) efsanesi, ABD ve Avrupa'da, alışılmış gündelik gerçeklikle doğrudan karşılaştırmanın ve onunla savaşmanın üstlenildiği bizzat Latin Amerika'da (Afrika veya Asya'da) olduğundan daha güçlüdür. Buna karşılık avrupalı ve kuzey-amerikalı işçinin burjuvalaştığını söyleyen efsane de Latin Amerika, Afrika veya Asya'da , günlük gerçekler kaşısında bunun doğru olmadığı görülen ABD ve Avrupa'dan daha güçlüdür. Bu efsaneler, uluslararası sınıf dayanışmasını engellemekte birbirlerini tamamlarlar : «gelişmiş» ülkeler diye adlandırılanlarda, «hemen tamamen köylülerden oluşan» (!) kıt'aların proletaryasının mücadelesinin komünist niteliği anlaşılmasız ; «azgelişmiş» ülke diye adlandırılanlarda da, Avrupa ve ABD'de «reformist işçiler tarafından yönlendirilen» (!) mücadelelerin devrimci niteliği kavranılmaz.

İyice kök salmış bu efsanelerle mücadele etmek ve komünist programın açıkça savlanması kaçınılmaz görevlerine katkıda bulunmak amacıyla, bu efsanelerden (tezlerden) bazılarını mümkün en uygun biçimde tanıtan ve kısa bir biçimde eleştirerek bir karşı-tezle sonuçlandırılan böyle bir metni kaleme aldık. Ulusal kurtuluş ideolojisini eleştirmek gayesiyle bu biçimde sistemleştirmek kolay değil ve birçok durumda tezlerden birinin bir diğerini kısmen veya tamamen içerebileceği göz önüne alınırca, bir tezden diğerine yinelemeler olacaktır. Bu, bu tezlerin sıkıca birbirlerine bağlı

olmalarından ve hepsinin kapitalizmin gelişmesiyle uzlaştırılmaz karşıtının (komünizmin) bir kavrayışsızlığı olarak özetlenebilmelerinden ileri gelmektedir ; ve her egemen tezin bir efsane yoğunlaşması olmasından ileri gelmektedir.

TEZ I *Sefalet, kapitalizmin (veya uygarlığın) yetersiz nüfuzundan ileri gelmektedir.*

Dahası bu önerme, açıkça ilân edilmiş olan söz konusu efsanenin yalnızca bir görünümünü verir. Daha az açıkça söylenmiş olan gerekli tamamlayıcı önerme, kapitalizmle zenginlik ve yine kapitalizmle üretici güçlerin gelişmesi arasında saptanan ilişkilerdir.

Bu gerici tez, bütün ulusal kurtulu° ideolojisinin anahtarıdır, çünkü, az ya da çok bilinçli bir biçimde, hemen hemen bütün diğerleri ondan çıkacaktır, doğacaktır. Bu tez, özündeki kaçınılmaz felâketler olmaksızın tasarlar burjuva toplumu ; proletaryanın, işsiz proletaryanın, paçavralar içindeki proletaryanın, kötü beslenmenin kırıp geçirdiği «döl»ünün^[2] «tatsız» varlığı olmaksızın düşünür kapitalizmi.

Kapitalizm sürekli bir biçimde üreticilerin hep daha büyük bir bölümünün – onlara emek güçlerini satmaktan başka yaşam aracı bırakmayıp – mülklerini ellerinden alarak var olmakla kalmaz yalnızca, üstelik bizzat kendi gelişimi, nüfusun geçim araçlarından yoksun durmadan büyüyen bir bölümünün [üretimini] de içeren dünya çapındaki üretim artışını da doğurur ister istemez. Fazla nüfusun yığınsal imhası, ister sürekli olsun (kıtlık, hastalıklar vs...) ister dönemsel (savaşlar), başlangıcından bu yana ve durmadan genişleyen bir biçimde, insanlığın var olanlar kadar gizil güçlerinin de imhasını gerektiren kapitalist üretim tarzının en has ürünüdür... bizzat kendi gelişimi için.

Bütün sömürü toplumları sefalet ve yığınsal yok etmeleri gördü, ama hiçbiri burjuva toplumdaki kadar kıyıcılığı, kan dökücülüğü yaşamadı. Kapitalizmde «vahşet yeniden ortaya çıktı, ama kendisinden ayrılmaz olan uygarlığının bizzat bağrında döllendirdiği bir vahşet ; cüzzamlı uygarlığın ötesinde, uygarlığın cüzzamı olarak vahşet». (Marx) Burjuvazi, kapitalizmi gelişmenin ve zenginliğin eşanlamlısı olarak sunduğunda, komünistler sınıflarının karşısında, kapitalizmin gerçekte her zaman ne olduğunu göstererek bu efsaneyi açığa vururlar... kapitalizm, gittikçe artan bir biçimde birileri için zenginlik, diğerleri için sefalet ; bir yandan üretici güçlerin gelişmesi diğer yandan imhası demektir.

Düşmanlarımız Avrupa sanayisinin falan ya da filân uygulamasını, amerikalıların falan feşmekân «çok büyük başarısı»nı, Çin ve Sovyet uranının falan festekiz icraatlarını (yapılmış olan övgü, kapitalist toplumun övgüsü olduğu ölçüde «sosyalizm»den, «işçi devleti»nden veya «batılı» ülkelerden söz etmek önemsizdir), yaşadığımız toplumun bir özelliği olarak sunarlar ; ama kapitalizmin aynı zamanda bağlı sefaletin, hatta pek çok durumda bütün dünya proleterlerinin mutlak sefaletinin artışı olduğunu da gizlerler.

Komünist bakış açısından, bütün dünya sömürücülerinin «refah» toplumu, kapitalizmin bir modeli olduğu kadar, bütün dünya işçilerinin maruz kaldıkları yok oluş da demektir. SSCB'nin veya ABD'nin uzay ve savaş sanayileri, kapitalizmin örnekleri oldukları kadar, sermaye uğruna yetersiz beslenmeden ölen Kamboçya'lı, Hindistan'lı, Bolivya'lı çocuk cesetleri de demektirler. Kötü beslenme sonucu ölümler ve sürüp giden kıtlıklar, bollukla savurganlığın ikiz kardeşleridirler... anaları da kapitalizmdir.

KAR^aI-TEZ I *Kapitalizm aynı zamanda zengilik ve sefalettir; üretici güçlerin gelişmesi ve imhasıdır; uygarlık ve barbarlıktır; uygarlığın barbarlığıdır.*

TEZ II *İki tür ülke vardır : yoksul, geri veya azgelişmiş ülkeler ; zengin, ileri veya gelişmiş ülkeler. Onları buldukları duruma getirmiş olan nedenler zorunlu olarak farklıdır ; öyleyse teşvik edilecek değişiklikler (değişiklerine uygun olarak devrimci veya değil) de farklıdır.*

Kullanılan ifadeler daha baştan tamamiyle aldatıcı ve kapitalizmin bugününü, kapitalizmle birlikte burjuva toplumun tahripkâr perspektiflerini gizlemeye çalışıyor. Dünya kapitalizminin çelişkili gelişimini açıklayan eşsiz yasalar, insanlık tarihinin birleştirilmesi, yani kapitalizmin anahtarı inkâr edilerek, kapitalist gelişmenin ve onun durmadan artan uzlaşmaz karşıtlıklarının tahripkâr perspektifleri belirsizleştirilir, silikleştirilir ; dünya proletaryası bölünür ; «ilerleme», «zenginlik», «gelişme», «saf kapitalizm» vs. olarak isimlendirilen ve bir türlü erişilemeyen havuçların arkasında bir eşek gibi koşturulur proletarya. «Yoksul» ve «zengin», «geri kalmış» ve «ilerlemiş», «gelişmiş» ve «azgelişmiş» ülkeler... bu ifadeler, bütün ülkelerdeki uzlaşmaz sınıfların anlatımları olarak var olan yoksulluk ve zenginlik gerçekliğinin en kaba ahlâkî, dinsel, ırkçı olumsuzlaması değil yalnızca, üstelik zenginlik ve yoksulluğun tarihini – uygarlık, ilerleme, zenginlik getirmesi gereken kapitalizmin gelişimiyle çözülebilir doğal, irksal, iklimsel, ilâhî ve hatta «politik»^[3] bir olay olarak tanıtabilmek için – kabaca bir bölgedeki toplumsal bir sonuç olarak gizlerler. Bu yalanı açığa çıkartmak için birkaç tarihsel gerçeği hatırlatmak yeterli olacaktır :

- a) Şimdilerde proletaryanın açlıktan öldüğü bölgelerde, ataları bolluk içinde yaşıyorlardı.
- b) Sermayenin yedek sanayi ordusu olarak tuttuğu emek gücünün korunmasına ve yeniden üretilmesine veya sermayeye değer katan [sermayeyi arttıran] emek gücünün üretimine ve yeniden üretimine doğrudan yaramayan bütün geçimlik biçimleri yok edip ortadan kaldıran... sermayenin kaba «ilkel» birikimidir.
- c) Bugün proletaryanın mutlak sefaletinin en şaşırtıcı boyutlara ulaştığı pek çok coğrafi bölge, geçmişte (kabilesele, köleci veya feodal üretim biçimleri altında), zenginliğin yoğunlaştığı pek ünlü bölgelerdi.
- d) «Doğal» zenginlikler (madenler, ekilebilir topraklar vs...) açısından ele alındığında, halen Dünya'nın en fakirlerini oluşturan bazı bölgeler, geçmiş yüzyıllarda kapitalist birikimin kutuplarını oluşturmuşlardı ve bugünkü yoksullukları da geçmişteki bu zenginliklerine bağlıdır.
- e) Sermayenin insanlığı tek bir toplumsal sistem içinde toplamasından (16. yüzyıl) bu yana... hiçbir «zenginlik», herhangi bir bölgedeki hiçbir «gelişme», hiçbir «ilerleme», bir «geri kalmışlık»tan, bir «yoksulluk»tan, bir «azgelişmişlik»ten daha fazla sermayenin kanunlarından (sürekli en büyük verimliliğin aranişından) başka nedenlerle açıklanamazlar.
- f) Günümüzdeki bu «yoksulluk», bu «geri kalmışlık», bu «azgelişmişlik» kapitalizm altında, bütün önceki sefaletlerin maruz kaldıklarıyla karşılaştırılmaz bir biçimde daha fazla şiddetle gerçekleştirildiler ; ve bu şiddet, kapitalizmin gelişmesiyle pekişiyor, yoğunlaşıyor.
- g) Pek çok bölgede «zenginlik» yoksulluk»tan ; imalât sektörünün, bankacılığın, kültürün,

ticaretin «gelişmişliği» «azgelişmişlik»ten ; «ilerleme» de «geri kalmışlık»tan önce gelmiştir... bir bölgenin «uygarlık modeli»yle uyum içindeki doğrusal evrimi üzerine olan bütün bu lâfûgûzâf tarafından tamamen inkâr edilmiş daha bir o kadar gerçek.

- h) Kapitalizm mümkün en büyük değer artışını yani en fazla kârı elde etmeye çalışır. Gelişmenin bu değer artışına bağlı olmasından dolayı ve tanım gereği en hızlı değer artışı, her yerde aynı zamanda elde edilemeyeceği için bazı yerlerde daha yüksek olacaktır, dolayısıyla sermaye de orada yoğunlaşmaya ve bu durumda değer artışının daha az olduğu yerleri terk etmeye çalışır. Kapitalizmin kutupsal olma (belirli zamanlarda belirli bölgelerde yoğunlaşma) eğilimini açıklayan da budur. Altyapı koşullarını (ulaşım vs...), üretim teknolojisini iyileştirerek ve iş arayan insan yığınlarını yoğunlaştırarak sermaye, bir bölgedeki üretim maliyetlerini başka bölgelere nazaran düşürür (burjuva diliyle : işgücü faktörünün maliyeti, dış ekonomiler vs.)... böylece sermaye sermayeyi çeker. Brezilya'dan Rusya'ya, Çin'den A.B.D.'ye bütün dünyada görebileceğimiz gibi, gelişme her zaman daha fazla çelişkili ve kutuplaşmış bir biçimde olur.
- i) Bu yüzden «gelişmiş» veya «azgelişmiş» bir ülkenin, «liberal bir ekonomi» ya da «plânlı bir ekonomi»nin^[4] burjuva devlet yönetimlerinden hiçbiri, sermayenin gelişmesinin bu artan kutuplaşmasından – ne dünyanın tümünde ne de özel olarak bir bölgede – kaçınmadı, kaçınamayacaktır da (çıkarsız iyi niyeti ne olursa olsun).
- j) «Azgelişmiş»liği altında bir kutbun gerilemesi [dekadans, çöküş], siyasi tedbirlerle yavaşlatılabilir, ama asla kaçınılamaz, engellenemez ; sermaye zorunlu olarak başka birikim kutuplarında daha ilginç alması yatırım imkânları bulacaktır. Bu, ya ortaya çıkışını tahrik etmiş kolaylaştırmış olan – bu kutup «yapay madde»arayışlarına veya belirli konular üzerine yapılan çalışmalara oranla verimli olmaktan çıkarken – «doğal» koşulların^[5] tükenmiş olmasından ya da sermaye yığınlarını bir başka noktada bir çıkış (yani yatırımların bütününün verimliliğiyle ilişki içindeki başka verimli yatırım imkânları) aramaya iten özellikle bir bölgedeki, bir kutuptaki aşırı birikim bunalımından ileri gelmektedir. Her durumda bu kutup «azgelişir», çünkü sermaye başka kutuplarda yoğunlaşma ve faaliyet alanını değiştirmenin üstün imkânlarını bulacaktır.
- k) Kutupsal gelişme, pek çok durumda bir ülke ne kadar zenginse proletaryasının da o kadar sefalet içinde oluşunu teşkil eden uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarını değil yalnızca, üstelik sermayenin gelişmesinin «gelişmişin ve azgelişmişin gelişmesi»^[6] oluşunu da gizleyecek ve aynı anda azgelişmiş denilen ülkelerin bugününün gelişmiş ülkelerin geçmişine benzediğini (ki bu tamamen yanlıştır) telkin edecek olan bir betimlemeye (ülkelere ilişkin bir betimlemeye) hiçbir durumda izin vermez.
- l) Sermaye hakimiyeti altında «azgelişmişlik» olmaksızın bir «gelişmişliğin», yıkımları olmaksızın üretici güçlerin bir artışının olabileceğine, «azgelişmiş» ülkelerin «gelişmiş» ülkeler modeline erişmek için değişik aşamalarından geçecekleri bir yolları olduğuna inanmak hayâldir, gericiliktir.
- m) Bütün kendisinden önceki üretim biçimlerine göre kapitalizm, bütün ülkeleri gelişmiş kılmak (gerici bir hayâl) için değil, ama insanlığın gelişmesine yarayacak olan üretimsel bir temeli hazırlamış olduğu için ileridir ; kendi gelişme biçimine özgü çelişkiler, sapmalar geliştirmiş olacağı için değil, gezegenimizin bütününde (şehirlerden kırlara, «gelişmiş»

ülkelerden «geri kalmış» ülkelere kadar) genişlemekte olan üretici güçlerin bir gelişim modelini içermiş olduğu için değil, ama tam da gittikçe daha uzlaşmaz çelişkiler taşıyan bir gelişme temelinde gezegenimizin tarihini birleştirdiği ve bu temeli kendi yıkılışına, yok oluşuna bizzat ittiği için ve de kapitalizmle bütün çelişkilerini yeryüzünden süpürüp atacak olan durmaksızın çoğalan toplumsal gücün (proletarya) bir bölümünü akıl almaz uransal ve kentsel yoğunlaşma kutuplarında topladığı ve onu giderek güçlendirdiği için ilerici dir.

- n) Kapitalist üretim ve dağıtım ilişkilerini (ve bütün üst yapılarını) değil yalnızca, aynı şekilde bugünkü – kapitalist üretim ilişkilerinin damgasıyla ortaya çıkmış ve gelişmiş, dolayısıyla tarafsız olmayan – üretici güçlere ayrılmazcasına bağlı bütün çelişkileri de paramparça edecek olan, kapitalizmin üretim ilişkileriyle üretici güçler arasındaki doruğuna ulaşmış çelişkidir. Böylelikle örneğin, gökyüzünün görülemediği şehirlerde milyonlarca proleterin yoğunlaştırılması olgusu (kendi yıkımını hazırladığı için ilerici olan bu olgu), mücadele edilmesi gereken gerici muğlak bir anı olarak yalnızca komünizmin birinci aşamasında ayak direyecektir.
- o) Aşırı üretimle yetersiz tüketim, savurganlıkla kıtlık arasındaki bölünmez bütünlük gibi kaçınılmaz bir sonucu olan insanlığın üretici güçlerinin zayıflamış, körelmiş akıl dışı gelişmesinin de aralarında yer aldığı bütün sonuçlarıyla birlikte kapitalist üretim ilişkilerini ortadan kaldıracak olan, üreticilerin (asıl üretici güç) dünya çapındaki diktatörlüğüdür yalnızca.

KAR^aI-TEZ II *Bütün çelişkiler, aynı birlik içindeki çelişkiler olarak açıklanabilirler : sermayenin çelişkili gelişmesi ve artışını yöneten yasalar. Her ülkenin izleyeceği evrimsel bir gelişme çizgisi – her ülkenin geçmek zorunda olduğu aşamalar – yoktur, ama kimi kutuplarda proletaryanın yoğunlaşması ve güçlenmesiyle, bu gelişmenin bütün uzlaşmaz çelişkilerinin doruğu olan sermayenin (toplam olarak dünya sermayesinin) gelişme çizgisi vardır. Bunun karşısında farklı çözümler yoktur, sadece bütün dünyada sürdürülmesi gereken proleter bir devrim vardır.*

Aşağıda ele alacağımız 3 ve 4 numaralı tezler, gerçekte yalnızca önceki iki tezin «marksizm»e, bilimselliğe bürünmüş biçimleridirler.

TEZ III *Üçüncü dünya ülkeleri (muhtelif yorumlara göre yoksul, geri kalmış ya da az gelişmiş ülkeler) daha az kapitalisttirler veya kısmen kapitalisttirler.*

- 1. yorum :** *Dünyada iki tür kapitalist ülke vardır... saf kapitalizmden oluşan ülkeler ve kapitalizmin başka ekonomik sistemlerle birlikte var olduğu ülkeler.*
- 2. yorum :** *Bütün ülkeler (veya kıt'alar kimi alt-yorumlara göre), biri hakim olan değişik üretim biçimlerinin birlikte var olduğu toplumsal bir oluş gibi düşünülmelidirler.*

Sözde marksist bir ağızla süslenmiş bu düşüncelerde, – kapitalist üretim tarzının olumsuz kutbunu onun dışında tutup, devrimin öznesi proletaryayı unutarak ve böylece onun devrimci, isyankâr karakterini inkâr ederek – kapitalizmle üretici güçlerin gelişmesi, kapitalizmle zenginlik ve hatta kapitalist yaşamla burjuva yaşam arasındaki efsanevî birliğin yinelenildiğini görmek için öyle pek zeki olmak gerekmez.

Bu düşünceler, aşırı sefaletin isyankâr niteliğini gizliyor ve devrimin öznesi proletaryayı bölmeyi amaçlıyor.

Bu tezin karşı-devrimci niteliği daha ayrıntılara girmeden ilk bakışta görülüyor. Bu sözümona marksçılara göre kapitalist vahşetin en canî biçimleri, mutlak sefalet, insanlığın bir bölümünün durmadan artan genelleşmiş açlığı (üçte ikiden fazlası) kapitalizm-öncesi^[7], kapitalizm-dışı, asya-tipi, yarı-sömürge, yarı-feodal üretim biçimlerinden ya da «ilkel topluluklar»dan geliyormuş gibi kabul edilir, düşünülür. Bu tezi destekleyenler bize şu açıklamada bulunurlar : bu felâketler kapitalist üretim tarzının hakim olmasından (daha önce eleştirdiğimiz en kaba tezlerinden farklı olarak) ileri gelmektedir... iyi de tezlerinin bu yeni biçimi de daha az yanlış değil. Gerçi hiç kimse, aslında burjuva toplumu pek iyi savunan «kapitalizm karşıtı» küçük bir nutuk atmaksızın kendini bir «maksist» olarak satmaya kalkışmaz. Nutuklarının «marksist» olarak nitelenebilmesi için de kapitalizm olarak isimlendirdiklerini eleştirmeleri gerekir zorunlu olarak. Besbelli ki sınıf çıkarlarını savunmak amacıyla, kapitalizmin çok büyük vahşetini kapitalizm-dışı olarak yutturabilirler ancak.

Kapitalizmi suçlamak, insanlıktan yoksun oluşundan yakınmak biz komünistleri ilgilendirmiyor ; tersine, sefaletin artışının kapitalizmin gerçek, asıl ve doğal bir ürünü olduğunun altını çiziyoruz. Çıkarımız, sermayenin temelindeki üretim tarzının insanlığın bugüne kadar asla görmediği en ağır sefaleti (mutlak ya da nisbî) üretmenin biçimi olduğunu açığa çıkartmaktır ; söz konusu olan, sermayenin özüne yabancı ona karşıt olacak bir şeye egemen olup olmaması değil, ama daha çok, sermayenin asıl olarak aşırı sefaletin üretimi, yeniden üretimi olduğudur. Sorun, kötü davrandığı için (bu da zorunlu olarak başka türlü de davranabileceğini varsaymaktır) sermayeyi suçlamak değil (daha kötüsü «yabancı sermaye»yi kınamaktır), ama sermayenin («ulusal ve yabancı sermayenin») en halis ürününün, zorunlu olarak en vahşi barbarlık olduğunu – müdahalesenin dolaylı sonucu olarak değil, ama varlığının ayrılmaz doğrudan bir sonucu olarak – gözler önüne sermektir. Sorun budur, çünkü bizi ilgilendiren sermayenin iddiası değil (onun yayılmasını savunanların aksine), ama sermayenin neden olduğu gittikçe daha da yoksullaşan bu proletaryanın tek bir güç olarak merkezileşmesini kaçınılmaz kılan tamamıyla yıkılışıdır.

Bu iki görüş, iki perspektif, iki anlayış hiç kuşkusuz tutarlıdır; burjuva toplumun iki sınıfının çıkarlarına tekabül ederler. Marksizmi üretici güçlerin gelişmesi ideolojisine ve, buna uygun olarak, burjuvazinin bizzat kendisinden ve toplumundan oluşturduğu görüntüye yabancı kabul ettiği her şeyi kapitalizm-dışı olarak anlayanlar, mutlak sefaleti ortadan kaldırmak için «kapitalist üretim tarzının yayılması»nı, «burjuva demokratik görevlerin savunulmasının zorunluluğu»nu (bkz. bir sonraki tez) öğütlediklerinde, kesinlikle tutarlıdır. Bunu uygulamalarında işçilerin bir bölümünün onları izlemeleri amacıyla proletaryayı (yani devrimin öznesini) bölünmüş halde tutmak zorundadırlar. Bu amaçla – tehlikeli ve gizlenemez niteliğinden dolayı kendisinden söz etmek zorunda oldukları – aşırı sefaleti, toplumun durgun ve edilgin bir sonucu olarak sunmaktan daha iyisi yoktur.

Ütopik sosyalizmi ele°tirirken «Güncel toplumu devrimcileştirecek olan devrimci yanını görmeksizin, sefalette sefaletten başka bir şeyi görmüyorlar.» diyordu Marx. Bugün de burjuva sosyalizminin, aşırı sefaletin bu isyankâr yanını gizlemekten başka hiçbir çaresi olmadığını saptamak zorundayız. Dünya proletaryasının bölünmüşlüğünü sürdürebilmenin, onu yaşam koşullarının her tarafta aynı olmadığına inandırmaktan başka yolu yoktur. Aç proletaryayla (sermayenin ihtiyaç duymadığı fazla emek gücünü, işsizler ordusunu oluşturdukları ölçüde güçlükler içinde yaşayan proletarya), büyük sanayi proletaryası arasındaki bölünmeyi yeniden ve yeniden üretmenin şundan başka aracı yoktur : birinciyi ikincisinin bir ayrıcalıklı, ikinciyi de birincinin zavallı bir kurban olduğuna inandırarak, birincileri ve ikincileri çıkarlarının dolayısıyla

mücadelelerinin de aynı olmayacağına ikna etmek.^[8]

Dünya proletaryasının açlıktan ölen bölümü, bugüne kadar hiç olmadığı ölçüde Yerküre nüfusunun çoğunluğunu oluşturmakta. Bugün, yine hiç görülmemişçesine, kapitalist üretim biçiminin bu ideolojisi, söz konusu proletaryayı (açlıktan ölen proletaryayı), kapitalizmin kapitalizm-dışı bir kurbanı olarak açıklamak zorunda. İster Çin’de, Kaboçya’da, Küba’da, Vietnam’da vs. «sosyalist» ücret (aynen böyle isimlendiriyorlar) tarafından aç bırakılmış olsun ; ister Meksika’da, Hindistan’da, Senegal’de, Peru’da, Bolivya’da vs, canını – karşılığında karnını doyurmaya bile yetmeyecek bir parça toprağın hukukî mülkiyetini ona ayıran – sermayeye satma mecburiyetiyle acı çekiyor olsun ; isterse de bir tarım proleteri olarak Dünya’nın herhangi bir yerinde sahip olduğu yegâne şey olan cılız, kavruk emek gücü için alıcılar bulmanın imkânsızlığıyla yoksunlaşmış olsun... «marksist» ideoloji dünya proletaryasının bu büyük bölümünde şundan başkasını görmez, görmekte çıkarı yoktur : kurbanlar. Sefalette yalnızca sefaleti, kurbanlarda yalnızca kurbanları görmekten daha iyisi yoktur hakim ideolojiyle uyuşan. Proleterlerin kurbanlar olmaya son vermelerinin ve komünist özlerini gerçekleştirmelerinin dehşeti burada ortaya çıkar : burjuvazi için, dogmasının (hep kurbanlar gören dogmasının) kabul edilemez ve köktenci bir biçimde tekrar tartışma konusu edilmesidir bu.

Sefalet bugün, hiç görülmemiş boyutlarda, sermayenin dünya çapındaki artış süreci tarafından üretilen sefalettir ve her zamankinden daha fazla isyankârdır. «Marksistler» kapitalist üretim biçiminin diğer üretim biçimleriyle birlikte var olduğunu ve proleterlerin açlıktan öldüğü bütün sektörlerin kapitalizm-dışı niteliğini «tanıtlamak» için ideolojik kaçamaklar ararken, proleter sınıf birliği, kamplardaki ve sokaklardaki mücadelelerde kendini gerçekleştirmeye çalışıyor, yöneliyor... kimi zaman önemli başarılar elde ederek. Şu son yıllarda Dünya’nın dört köşesine dağılmış on kadar mücadele, burjuvazinin proletaryaya zorla kabul ettirmeye çalıştığı bütün ulamsal [tabakalar halinde] bölünmelere karşı proletaryanın gerçek birliğini gösteriyor, ve bu, sermayenin tarım proletaryasını örgütsüzleştirmek amacıyla başvurduğu bütün araçlara rağmen oluyor (daha tam olarak : toprağın ulusallaştırılması, tarımsal reformlar, «kapitalizm»e karşı «sosyalizm»in savunulması ve benzerlerine rağmen oluyor).

Bugün komünistlerin görevi, her zamanki gibi ama hiç görülmemişçesine daha güçlü bir biçimde ayaklanmayı devrime, sefaletin devrimci yanını devrimci gücün birleşmesine, proleterlerin birleşme içgüdüsünü merkezileşmeye ve komünizme yönelmeye dönüştürmektir. Bu parti çalışmasında gerçekliği gözler önüne serme olgusu temel bir görevdir. Dünya çapındaki kapitalist üretim tarzının – her bölgede aldığı, benimsediği farklı biçimlere rağmen (doğası gereği zaten başka türlü olamaz) – özel niteliğini anlamak ve anlaşılmasına katkıda bulunmak olgusu ; hem kapitalizme gerekli emek gücünün üretimini ve yeniden üretimini ayrılmaz parçası ve tamamlayıcısı olarak, hem de kapitalist üretim tarzının asıl kurucu unsuru olarak her doğrudan üretim sürecini, üretim tarzının bölgesel, sektörel, yalıtılmış, konjonktürel vs. biçimlerinden her birini göstermek olgusu, söz konusu bu olgu, bu parti çalışmasında önemli bir yer tutar.

Daha da öteye gitmeden, kolay olduğu kadar sorumsuz da olan bir cevaptan kaçınmak amacıyla iki hususu aydınlatmamız gerekiyor : ne sefaletin kendiliğinden devrimi getireceğini, ne de mutlak sefaletin en çok olduğu yerde proletaryanın daha devrimci olacağını iddia ediyoruz. Tersine, – uransal olarak yoğunlaşmış proletaryanın belirleyici gücünü ve merkezileştirici önemini bilmezlikten gelmeksizin – bütünlüğü içindeki proletaryanın devrimin öznesi olduğunu ; proletaryanın bütün tabakalarının aynı tarihsel çıkarılara sahip olduğunu ; ve sermayenin bütün proleter tabakalara zorla dayattığı görece sefalet artışının (mutlak sefaletin görece sefaletten daha da korkunç olduğunu unutmaksızın) dünya çapındaki burjuva düzene karşı proletaryanın tümünü mücadele içindeki birliğe doğru ittiğini iddia ediyoruz.

Bu tezin yöntem bilimsel bir eleştirisine geçmeden önce, bu «marksistler»in genel olarak gezegenimizin en büyük bölümü olarak belirledikleri «üçüncü dünya» ifadesinin, bu aynı tezin bütünüyle ve onun akıldanelerinin (ideologlarının) hedefledikleri, izledikleri amaçla tamamen uyum içinde olduğunu saptamak zorundayız. Gerçekte «üçüncü dünya» ifadesinin dünya proletaryasını bölme ve onun bir bölümünü burjuvaziye bağımlı kılma gibi bir amacı olmuştur her zaman. Hakim ideoloji ile uyuşan ve daha sık karşılaşılan anlamı içinde bu ifade, biri gerçekten kapitalist, diğeri sosyalist, üçüncüsü de az gelişmiş olması gereken üç tür toplumun, üç ayrı dünyanın varlığını tasarlar, varsayar. Kapitalist dünyanın bir bütün olduğunu gölgeleyen ve gerçekte sermayeye övgüler düzen bu aldatmaca, kapitalizmle üretici güçlerin artışı, sosyalizmle üretim araçlarının yasal devletleştirilmesini, kapitalizm-dışı olanlarla da sefaleti özdeşleştirir.

Tezin yöntem bilimsel önvarsayımları ve üretim tarzı kavramları...

Değişen biçimleri ne olursa olsun bu tez, esas olarak üretim biçimlerinin, özellikle de kapitalizmin oturmuş idealist bir anlayışına sahiptir.

Filozoflar, iktisatçılar, sözde işçi partilerinin yöneticileri, marksologlar... hepsi, şu son yüz senede tonlarca «marksist» el kitabında, kapitalizmi daha iyi savunmaya ve ülküselleştirmeye yarayan «marksizm»e boyanmış kendi kavramlarını, burjuva kavramları Marx'ta keşfetmeye, Marx maskesi altında haklı göstermeye çalıştılar.

Bu sonuca ulaşmak için kullanılmış yöntemler çok çeşitli (yeniden yazma, kimi hatalı formülleştirmelerin kullanılması, «çeviri», Marx'ın yeniden ele alınan bir parçasının incelenmesinde yer alan soyutlama seviyesinin «unutulması» vs...); sergilemeyi sürdürme amacıyla bütün bu yöntemlerin ayrıntılarını ele almıyor, ama bu yöntemlerin en ortak noktalarını, görünüşlerini eleştirmekle yetiniyoruz. Hiç şüphesiz hepsinin paylaştığı ortak yan, üretim tarzını onun tarihinden ayırmak ve onu gerçek varlığına değil de ideolojisine uygun olana göre tanımlamaktır.

Birkaç on yıl önce resmî «marksizm»in en büyük bölümü (asıl olarak birinci değişkesi) çok açık şekilde ekonomistti ve kapitalizmi fabrikayla, kapitalisti patronla, proleteri de sanayi işçisiyle, kol emekçisiyle tanımlıyor, bir tutuyordu. Kapitalizm aynı anda hem «kapitalist üretim tarzı», hem de «kapitalist iktisadî yapı»ydı. Bu tanımlama, gerçekte Marx'ın sanayideki üretim sürecinin (asıl olarak Kapital'in I. cildinin birinci kısmında yer alan) kaçınılmaz incelemesinden (sergileme amacıyla zorunlu olarak dondurulmuş, yalıtılmış olan) ve belirli bir soyutlama düzeyini oluşturan «kapitalizmin tanımı» gibi anlayışlardan itibaren inşa edilmişti.

Bu çarpıtmayı kolaylaştıran nedenler şunlardı :

- ü Marx'ın eserlerinin çok azı yayınlanmıştı ; eserlerinin bütünlüklü tutarlılığının derinliğine, tamamiyle anlaşılmasını imkânsız kılan buydu.
- ü «Bir bütün olarak kapitalist üretim süreci»nde (Kapital'in III. cildinin alt başlığı), bunun da kapitalist toplumun üretim (ve yeniden üretim) biçiminde (Marx'ın eserinin tamamı) doğrudan üretim sürecinin oynadığı rolün en iyi komünistler arasında bile bilinmemesi.
- ü Bilmesinlercilik [obskürantizm : geniş yığınları bilgisiz ve karanlıkta bırakmayı, bu amaçla kitapları ve diğer bilgi kaynaklarını engellemeyi, hatta yasaklamayı savunan siyasal düşünce,

akım] ve kapitalizmin Avrupa dışındaki tarihi üzerine olan yaygın bilgisizlikti (Marx açıkça bunun bir parçası olmadı, ama muaf da tutulamazdı).

Bu nedenlerle ve Sosyal-Demokrasi'nin büyük eseri temelinde, kapitalizm, değeri [iktisadî değeri] ve kapitalistleri (üretim araçlarının özel yasal sahipleriyle özdeş tutulan) zorunlu olarak üreten proleterlerin (çalışan fabrika işçileriyle, kol emekçileriyle bir tutulan), yalnızca böylesi proleterlerin var olduğu, var olmasının düşünüldüğü ülküsel (ideal) bir toplumla (hiç var olmamış, asla var olmayacak olan kapitalizmin bir ülküsü besbelli ki) özdeşleştirildi. Böylece kapitalizm, gerçek bir tarihi olmaksızın varlığı (yaşamı) olan olan bütün her şeyden koparıldı ve ülküsüne dönüştürüldü : «saf kapitalizm». Marx'ın eserinde, incelemesinin bir aşamasında gerçeğin bir bölümünü yalıtılmış olması olgusu, kapitalizmi tanımlamak diye kabul edilen kesin bir ulama dönüştürüldü (bu durumda «saf» kapitalizm).

Karşıtlık tamdır... Marx, dolaysız maddî üretim sürecinin sermaye artışına (yalnızca toplam toplumsal bir süreç olarak anlaşılabilir) bağlı olduğunu göstermek için bu süreci tahlil eder ; sermayenin tarihî bütün önvarsayımları olmaksızın ve sermaye aynı zamanda dünya pazarını, polisleri, banka sermayesini, banka ve ticaret emekçilerini, hapishaneleri, toprak rantını, camileri, kiliseleri, açlıktan ölen milyonlarca insanı, üretim araçlarının devlet mülkiyetini, «yoksul evleri»ni, bonapartizmi, ücretliliğin kılık değiştirmesini, satılmamış tonlarca malı, küçük-burjuvaları, vergileri, yargıçları, orduları vs. yeniden üretmeksizin fabrikadaki üretim sürecinin var olamayacağını göstermek amacıyla fabrikadaki yalıtılmış bu süreci inceler. Sermayenin bu tutarlı eleştirisi, zorunlu olarak kapitalizmi öven (Marx'ın dediği gibi, gerçek insanı hesaba katmayan) ekomi-politiğin saf biçimsel bütün ulamlarının bizzat köklerine saldırır ve de biçimsel mantığın yan çizdiği bütün gerçek pisliği, toplumun bütün gerçek çürümesini üreten, yeniden üreten, geliştiren, önvarsayan ve içerenin en saf kapitalizm [gerçekte var olan kapitalizm mümkün en saf kapitalizmdir] olduğunu gösterir.

«Marksist» ideoloji ise tersine, el kitaplarını kaleme aldığı anda, akli fikri bütün pisliği uzaklaştırmakta ve bize bütün saf ulamlarını tanımlamaktadır. Besbelli ki gerçekte bu, «kapitalizm-sonrası» adına, örneğin bu ideolojiye göre aynı toplumda birlikte var olabilen üç ayrı sistemin oluşturduğu «kapitalizm-öncesi»ne karşı «kapitalizm»e dayanmak ihtiyacı gibi herhangi bir şeyi haklı göstermeye yarar.

Böylesi bir ideolojinin zararlı etkisi, 1917-1923 yıllarının devrimci militanlarına kadar gösterdi kendisini. Örneğin Sosyal-Demokrasi'den kopuşu, onun köküyle olan temel yöntem bilimsel kopuşuna kadar (bu, sermayenin gerçekte ne olduğunu anlamasına yarayabilirdi) varmayan Lenin'in durumu budur... kaleme aldığı birkaç yazısında, 1917 sonrası Rusya'sını beş ayrı iktisadî sistemin bir birleşmesi gibi düşünüyordu : ataerki ekonomi, tecimsel küçük üretim, özel kapitalizm, devlet kapitalizmi ve sosyalizm.^[9] Sermayenin yeniden üretim biçimini, zorunlu olarak maddî nesnelere farklı ve dolayimsız biçimlerini (sermayenin üretim tarzının yardımcıları) de kapsayan bir bütün olarak anlamamakla kalmıyordu yalnızca, üstelik özel kapitalizmle devlet kapitalizmini ayrı sistemler olarak görüyor (sermayenin zorunlu olarak özel ve devletçi olduğunu kavramanın Lenin'de hiç mi hiç olmadığını varsaymamıza yol açan budur) ve de sonuç olarak, tam da kapitalizmin sağlamaştırılması döneminde sosyalizmden söz etmeye kadar bile gidiyordu.

Dünya kapitalizminin daha sonraki on yılları boyunca Marx'ın diğer eserlerinin yayımlanmasıyla birlikte, komünist eleştirinin gelişmesi ve sınıf mücadelesi... «saf kapitalizm» efsanesini sarstılar ve eski biçimini korumasını zorlaştırdılar.

Ne var ki kapitalizm, tanrıları olmaksızın, geçmişin bütün tanrılarını çağdaştırmaksızın ve

özellikle kendi suretinden yarattığı «saf» görüntüyü durmadan değişen yeni koşullara uyarlamaksızın var olamaz. İdeologları, daha az kaba ama daha az ülküselleştirilmiş olmayan yeni bir görüntüyü biçimlendirmeye koyuldular. Yalnızca iktisadî bir yapı olarak değil, aynı zamanda ideolojik, hukukî, siyasî vs. bir yapı olarak da kabul edilerek, kapitalist üretim tarzı böylece yeniden tanımlandı.

Marx'ın eski eserlerinin yayımlanması artık bıçağı kemiğe dayadığı için, bu eserlerin büyük bölümü, Marx'ın «olgunlaşmamış»lığı bahanesi altında itibardan düşürüldüler. O zaman başlarında bir filozoflar takımıyla (Louis Althusser ve taifesi) birlikte çeşitli stalinci veya yeni-stalinci akımlar, dünyanın dört bir yanındaki sözde işçi partilerinin yararlanmaları gayesiyle «marksist» ideolojiyi yeni koşullara uyarladılar. Toplum (farklı üretim tarzlarının birleşimleri olarak) kafalarında tasarlamakta kullandıkları aynı ikiciliği, eserlerini gençlik ve olgunluk eserleri olarak birbirlerinin karşısına koyarak Marx'ın eserlerine de uyguladılar (Kapital'i bu eserin bir parçasına indirgemeye, daha da iyisi, bu eserin bir parçasının yeniden yorumuna kadar vardılar).

Marx'ın eserini kelime kelime yeniden yorumladılar : «üretim tarzı», «kuramsal bir kavram» ve «ideal bir nesne» olarak ilân edildi ; «toplumsal oluşum», «tarihsel olarak belirlenmiş somut gerçeklik»e dönüştü ; bütün bunlardan itibaren de karmaşık ve anlaşılması zor bir felsefi yapılandırmalar bütünün kapitalist abidesini yeniden boyamaya adadılar kendilerini... sonuçta bütün bunlar, tüm burjuvazinin eski ve kokuşmuş ikici kavramlarının görüntüsünü yeniden alalamak içindi.

Giderek bütün bu sözde işçi partileri «geleneksel toplum/çağdaş toplum», «feodalizm/kapitalizm» şemasını terk ederek «marksçı» filozoflar (Althusser, Godelier, Poulantzas, Harnecker, Bettelheim vb...) tarafından yeniden keşfedilmiş bu terminolojiyi kullanmaya başladılar. Şimdi artık kapitalist üretim tarzının feodal vs. üretim biçimleriyle oluşturduğu kombinezonlardan, «baskın kapitalist karakterli toplumsal oluşumlar»dan, «sosyalist üretim tarzının hakim olduğu Küba türü toplumsal oluşumlar»dan, «halen kabilesel üretim biçiminin yok edilmesini yaşayan asya-tipi toplumsal oluşumlar»dan dem vuruyorlar. Burjuva sosyalizminin Latin Amerika'daki incillerinden biri olan «Tarihsel Materyalizmin Temel Kavramları»nın bu yeni vahy-î ilâhisi, burjuvazi için öylesine önemli bir noktaya ulaştı ki, tarihsel olarak bu kavramları paylaşmayan troçkiciler bile, bu gevezelikleri giderek daha fazla kullanmaya başladılar.

«Kuramcılar»ından her birinin ince kişisel ustalıklarına rağmen, yeni-»marksizm»in siyasî çizgisinin tümü kocamış revizyonizmin çizgisidir ve bu çizginin bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan eleştirileri hâlâ tamamen geçerlidir. Her ne kadar «kapitalist üretim tarzı» biraz okulla, orduyla, sendikayla vs. süslenmişse de, bu süsleme, bütün reformistlerin kapitalizm olduğunu sandıkları şu saf amaçlarını daha iyi tanımlamaya elverdiği ölçüde yapıldı, kullanıldı. Ama burada söz konusu olan gerçek okul, gerçek ordu vs. değildir ; bunlar yalnızca bu çizgide betimlenmiş olan ülküsel biçimlerdirler... bu «marksçılar»ın^[10] imgelemlerinin dışında var olmayan biçimler yani.

Daha °imdiden iyice tamamlanmış ve şematikleştirilmiş bu ideolojiyi kabul eden stalinci, troçkist vs. partilerin kadro militanı, düşüncenin yarattığı saf ve ülküsel nesnelere oluşan bir «gerçeklik» adına (Hegel daha «materyalist»ti !) davranma zorunluğu içinde olduğunu genellikle bilmez. Buna karşın Marx'ı yeniden yorumlamanın ve basitleştirmenin uzmanı, eğer aptal değilse ve felsefi tutarlılığı korumak istiyorsa, «nesnelere»inin var olmadığını kabul etmek zorundadır. Marta Harnecker^[11] de böylece «üretim biçimi»ni, «toplumsal olanların hepsini ağırlıklı bir yapı gibi düşünmeye yarayan bir kavram» (!) olarak tanımladı ve daha sonra şunları ekledi : «üretim biçimi kavramı, içinde maddî malların üretiminin türdeş biçimde gerçekleştiği soyut bir şeye ilişkindir – 'ideal', saf toplumsal bütünlüğe.»

Sorunu yoluna koymayı denerken, Harnecker ideal sözcüğünü tırnak içinde kullanır. Gerçekte bu, basitçe onun tutarlılığı sağlamaya çalışan en az aptallardan olmadığını gösterir. Tutarsızlık cümlesinin hemen içinde çıkarılır... «saf toplumsal bütünlük» idealden başka ne olabilir ? Düşüncede değilse eğer, «maddî malların türdeş biçimde üretimi»ni nasıl tasarlayabiliriz kafamızda ?

Hiç şüphesiz II. Dünya Savaşı sonrasındaki revizyonistlerin en akıllılarından, en tutarlılarından (diğer althussercilerin onu suçladıkları nokta budur) biri olan Poulantzas şunları söyler : «Üretim biçimi, gerçekte hiç mi hiç var olmayan biçimsel soyut bir nesne oluşturur. Bu varlığa sahip olmadıkları için kapitalist, feodal, köleci üretim biçimleri de aynı şekilde biçimsel soyut nesnelere oluştururlar. Gerçekte yalnızca tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal bir oluşum vardır... çeşitli 'saf' üretim biçimlerinin çok özel bir üst üste yığılmasını gösteren somut gerçek nesne, her zaman özgün zira eşsizdir.»

Akıllılık budur işte... kocamış revizyonizmin gizlediğini tanımak ve teslim etmek : onun «gerçekliği», «ülkisel nesnelere»den oluşmuştur.

Hegel'le kıyaslamada bu da daha öteye gitmez. Bir idealist olarak Hegel, diyalektiğin yasalarını geliştirdi ; oysa günümüz «marksçı» idealistlerinin metodu, en kabasından bir biçimsel mantıktır. «Marx ve Engels böylesine çok kullandıkları üretim tarzı kavramını hiç tanımlamadılar» (Harnecker) diye şaşırırlar ; Marx ve Engels'in, – kaba mantıklı el kitaplarını kopyalayarak yaptıkları gibi – her «tanım»ın kendisini küçük bir evrak dolabının ayrı bir çekmecesine kapatabileceği, her ulamın biçimselleşebileceği, «soyut» ya da «somut» olarak sınıflanabileceği bir el kitabını, «marksizm»ün bir el kitabını yazmamış olmalarına şaşar kalırlar.

Onlar, ülküsel/biçimsel ulamların formüle edilmesiyle soyutlamayı karıştırarak, – Marx, Engels ve bizim için de olduğu gibi – gerçeğin zihinsel ulamlardan oluşmadığını, ama onların gerçeklikten çıktıklarını onu şekillendirdiklerini ; dünyayı tahlil etme ve değiştirmeye^[12] yarayan kavramların zorunlu olarak çelişkiler içeren tarihsel dinamiği – düşüncede – ifade edenler olduklarını anlamazlar.

Toplumsal gelişmenin («somut ve çok özel ihtiyaçlar»ın kaygan zeminine karşı) tahlilini yapmak için soyutlamanın gerekliliğini komünistlerden daha iyi hiç kimse bilemez. Ama bizim için soyutlama, insan yaşamının, tarihin ve ideal biçimsel ulamların yaratılmasının soyutlaması değildir asla. Soyutlama, «modeller» icat etmek için düşünce tarafından gerçekleştirilen bir süreç değildir.

Düşünce yoluyla gerçekliği ifade etmeye yarayan soyutlama, Marx ve bizim için de, gerçekliğin bizzat kendisi tarafından gerçekleştirilmiş soyutlamadır. Ülküsel bir süreç değil, ama bizzat toplumun içinde gelişen maddî tarihsel bir süreçtir. Böylece örneğin, genellikle «Marx'ın icadı» olarak sunulmayan soyut emek kavramı, ülküsel süreçlerin tersine, somut emeğin yüzyıllar süren toplum tarafından soyutlamasının (toplumsal para ilişkisi tarafından geliştirilen bir soyutlama ; «icat etmek»ten çok uzak, onu olduğu haliyle ilk keşfedenin Marx olduğu bir soyutlama) bu ürünü, tâli dalgalanmalar ve görüngüler bütününe bir soyutlamasını yaparak, onu gelişmesinden ayrılmaz olan yasaların sistemleştirilmesinin temeli yapar.

Bir incelemenin farklı safhaları boyunca gerçekliği ve bu gerçekliğe özgü soyutlamaları anlamak için, maddî olmayan görüngüler bütününe soyutlamalarını gerçekleştirmek zorunludur. Ama ulamlar arasında böylece kurulmuş ilişkilerin bizzat gerçekliğin (ülküsel kategoriler dünyasının değil) çelişkilerini biraz olsun gösterebilmeleri için, bu ilişkilerin tarihsel olarak gerçekleşen

toplumsal maddî dayanağının yalıtılmasını, soyutlamasını yansıtmaması gerekir.

Bu yüzden tarihsel materyalizmin temel kavramları, Harnecker ve şürekâsının onları içine kapatmak istedikleri gülünç küçük evrak çekmecelerine girmezler. Bu kavramlar, toplum tarafından üretilmiş söz konusu soyutlamayla, dünyanın değiştirilmesi demek olan bu soyutlamanın yakalanması arasında çok büyük ölçüde kılıgısal, birbirinden ayrılmaz ve diyalektik bir ilişkiyi ifade eden farklı soyutlama düzeylerine baş vururlar zorunlu olarak.

Bunun içindir ki Marx ve Engels'te ne bir tanım çerçevesi, ne üretim biçimi, ne toplumsal oluşum, ne toplumsal sınıflar, ne para, ne de «tarihsel materyalizmin» herhangi bir «temel kavramı» vardır. Zorunlu olarak farklı (hatta aşırı derecede farklı) kılıgısal tanımlamalar olarak kavram tanımlamaları, bu kavramlar saptırılmış olmaksızın, biçimsel mantığın yapacağı türden donmuş örnek cevaplara indirgenemezler. Bütün biçimsel mantık iddiaları, düşünülen (istenilen) soyutlama seviyesine göre her kavram için çok sayıda küçük evrak çekmeceleri öngörmek zorunda olduğunu görecektir, ve hatta bu durumda, hareket halindeki toplumun dinamiğini kavrayacak güçten uzak bulacaktır kendini.

Örneğin bu yüzden, gelişimi (çok sayıda farklı tanımlamalar gerektiren bir gelişme) boyunca paranın farklı toplumsal saptamaları olacaktır. Tarihsel diyalektiğin herhangi bir ciddi incelemesi, para kavramını, düşünülen soyutlama seviyesini hesaba almayan ve zorunlu olarak tarih-dışı olan saf bir tanımlamaya kapatmak isteyen bütün kaba mantık girişimlerini reddeder. Her ne kadar gümüşün^[13] yapısı değişmeden kalıyorsa da, paranın toplumsal işlevi antik Roma'da, XV. yüzyılın sonundaki devrimci dünya pazarında ve bugünkü kapitalizmde özü bakımından farklıdır. Aynı şekilde paranın toplumun bütünü için geçerli bir tanımı dünya kapitalizmine uygun olsa da, aynı para, bir işçinin (basitçe ihtiyaçlarının satın alma aracı olarak) ya da bir kapitalistin (bütün toplumsal belirlemeleri içeren bir sermaye biriktirme aracı olarak) elinde bulunması hallerinde tamamen farklı tanımlara sahiptir. Bu türden somutlaştırma örneklerini sürdürebilir ve her seferinde parayı yeniden tanımlayabiliriz ; söz konusu olan emek gücünü ve devlet bonolarını satın almaya yarayan ya da bankaların bodrum katlarında yığılı para olduğunda vs... daha pek çok farklı tanımlamalar elde edeceğiz demektir.

Bütün kavramlar için böyledir. Komünistler için kavramlar, toplumsal uygulamalarıyla, teamülleriyle tanımlanırlar. Örneğin proletarya, her alanda burjuvaziye karşıt olan uygulamalarıyla tanımlanır. Proletarya, aynı anda, hem tamamen mülksüzleştirilmiş (emek gücü dışında) bir sınıftır, hem de parti olarak örgütlenmiş bir sınıf sıfatıyla var olabilir ancak. Bu sınıfın tanımlanması çok büyük ölçüde kılıgısaldir... bütün yaşamındaki (üretimde, işsizlikte, emek gücünün yeniden üretilmesinde, kuramsal ve kılıgısal savaşımındaki) bir kılıgısalılık, sınıf partisine doğru olan aralıksız çelişkili bir gelişme içindeki kılıgısalılık.

Marksizmin kabala°tırıcıları (marksizmi biçimsel bir mantığa dönüştürenler) gerçekliği yansıtan karmaşık, çelişkili ve değişken bu tanımları keşfettikleri her kez, onların çelişkili dinamiğini ortadan kaldırmaya çalışırlar. Biçimsel mantıkçılar olarak althüссерciler ve şürekâsı gerçekliği devindiren, değiştiren, dönüştüren ilişkileri uzlaştırmakta (yalnızca kafalarında elbette) bütün rekorları kırdılar.^[14] Onlara göre yalnız saf bir tanımlama var olabileceği için, aralarında ikiye bölünürler : saçma düşüncelerine göre bizzat «saflaşmış» «üretim ilişkileri»yle veya, kafalarında tasarladıkları gibi, aynı şekilde «saf» bir «mücadele»yle sınıfları tanımlayanlar.

Üretim biçimi ve toplumsal oluşum modelleri de paylarını aldılar, yani hiçbir konuya ayrıcalık tanımadılar. Onlara göre Marx yanılmıştı, zira somut gerçeklikle ülküsel kesin (biçimsel) ulamları karıştırmış ve ikisinden hiçbirini («gerçek» veya «biçimsel soyutlama») belirli bir düzeyde tanımlamamıştı. Marksizmin temelini yani bütün felsefeyle ve saf kavram terkipleriyle

[kuruluşlarıyla] olan şiddetli kopuşunu anlamıyorlar ; her ne kadar çeşitli seviyelerde soyutlamalar yapsalar da, Marx tarafından kullanılmış bütün kavramların gerçekliği yansıttığını ve çeşitli toplumsal tanımlamaları içerdiklerini anlayamıyorlar.

Marx için olduğu gibi bizim için de kavramlar, ele aldığımız – gerçek – tarihsel soyutlamanın seviyesine göre farklı gerçeklikleri tanımlayabilirler. Örneğin böylece, gezegenimizin son dört yüzyıllık tarihini ele aldığımızda, burjuva toplumdan ya da kapitalist toplumsal oluşumdan söz etmek aynı ölçüde doğrudur. Aynı şekilde üretim kavramı da, toplumsal ilişkilerin ve somut kullanım değerleri üretim tekniklerinin alabilecekleri tarihsel olarak sınırlı veya daha bölgesel bir özelliğe baş vurabilir. Bu anlamda , ataerkil veya köylülüğün parça parça yürüttüğü üretim tarzından mahalle köşkerininkine kadar çok değişik üretim tarzına baş vurabiliriz. Üretim tarzı kavramını sık sık bu anlamda kullanmıyorsak eğer, – halk dilinde yazmaya çalışan bayağılaştırıcıların^[15] ticarî başarıları nezdinde ; özellikle de Marx'ın hâlâ büyük bir bilinmez olmaya devam ettiği bir dünyada – burjuva ideolojileri tarafından kolayca istismar edilebilecek her tür yanlış anlamadan (karışıklıktan) kaçınmak içinidir. Sermayenin içinde yer alan bu üretim biçimlerinin özel ve farklı altalama [genelin özeli içermesi] süreçlerini açıklayan somut incelemelerin ihtiyacını bilmezlikten gelmiyoruz. Ne var ki, güncel genel amaçları nedeniyle merkezî yayınlarımız bu farklı somutlaştırmaları ele alıp inceleyemez, ama bu somutlaştırmalar çeşitli yerel basın organlarında yerlerini bulacaktır. Çalıştığımız düzeyde her zaman önemli olarak kalan, altalamanın özel biçimleri değil ama bütün dünyada kapitalist üretim tarzının hakimiyeti altındaki, ona bağlı ve onun içinde yer alan tüm kullanım değerleri üretim biçimlerinin ve türlerinin açığa çıkartılmasıdır.

Bugün üzerinde ısrar edebileceğimiz ve ısrar etmemiz gereken bir diğer soyutlama düzeyi de bizzat kapitalizm tarafından geliştirildi. Tüm üretimin bölgesel olduğu ve de bunların dolaşımın dışında ve birbirlerinden farklı oldukları kapitalizm-öncesi konusunda, dünya çapında bir üretim tarzından söz etmek anlamsız olacaktır. Kapitalist dünyanın birliğinin kaynağı olacak olan metanın ve paranın gelişimi binlerce yıl gerektirdi. Oysa – insanlığın bütün yaşamını değiştirerek – kapitalizmin ortaya çıkabilmesi için birkaç yüzyıl yeterli oldu. Herbir üyesinin (herbir bireyin) yaptığını ve düşündüğünü soyutlayarak sermayeyi üreten dünya toplumu tarafından hep yenilenen ve sağlamaştırılan falan ya da filân bölgedeki üretimin özel ilişkilerinin süreci, herhangi bir kullanım değerinin ve bizzat bu kullanım değerini içeren nesnenin üretiliş biçiminin bu süreci, maddî olarak kendini XIX. yüzyılda ortaya koydu. Bu nedenle bugün, kapitalist üretim tarzını hâlâ dünya çapında bir gerçeklik olarak tanımamak, karşı-devrimin ve toplumsal tutuculuğun gücünü tek başına temsil eden çok ciddî bir teorik hatadır.

1. yoruma göre ülkelerin sınıflandırılması :

Saf kapitalist üretim biçimi kavramı egemen sınıf konumlarını savunan bu burjuva efendilerin yalnızca kafalarında var olan bir anlamsızlığa eğer, kendi mantıklarına göre, ülkeleri saf ve saf olmayan kapitalist ülkeler olarak sınıflandırmak olgusu daha da anlamdan yoksundur.

Geçici olarak bu tezin içerdiği en ortak ve temel hataların bir soyutlamasını yapalım : dünyayı yöneten yasaların birliğinin bilisizliği gibi bir sonucu olan bir tanımlama, kapitalizmi ülküsel ve saf olarak tanımlama. Peki, farklı türde ülkelerin var olduğunu desteklemek için geriye ne kalıyor ?

Sermayenin tamamen hakim olmasını, tecimsel üretimin genelleşmesini saf kapitalizm diye adlandırdıklarını varsayalım... bu durumda dünya «saf» kapitalist olacaktır [olmalı], özellikle onu oluşturan ülkelerden her biri gibi.^[16] Bütün iktisadî, toplumsal ve siyasî yaşamlarının kapitalizmin

gelişmesinin çelişkileriyle yönetildiği ülkelerin «saf kapitalist» ülkeler olduğunu var sayarsak eğer, yine aynı şey ... bütün ülkeler «saf kapitalist» olacaktır [olmalı].

Buna karşılık, ücretlilikten başka üretim ilişkisinin var olmadığı (besbelli ki, her yerde zanaatkârlar, esnaflar, küçük burjuvalar vb. bulunabilir) kapitalist ülkeler, yalnızca bu ülkeler, «saf» kabul edilirlse eğer, hiçbir ülke saf kapitalist olmayacaktır.

«Saf» kapitalizmin savunucuları bu açık gerçekler karşısında kendilerini köşeye sıkışmış bulduklarında, sayılamalara [istatistiklere] başvururlar. Sermayenin uluslararası büyük örgütlerinin (IMF, BIT, OECD. vs...) dünyayı iki veya üç tür ülkeye (meselâ karşılaştırmalı sınaî üretim miktarlarına ya da ağır sanayinin istihdam ettiği işçi sayılarına vs. göre) bölmeleri gibi. Ülkeler ve ülke öbekleri olarak gerçekleşmiş sayılarla (proletaryanın değil¹⁷, ama burjuvazinin çıkarlarına uygun düşen sayılarla) silâhlanmış olarak, bazı ülkelerde ağır sanayinin ağırlıkta olduğunu (yüzdelerik miktarlar olarak), diğerlerinin bu durumda olmadıklarını ilân ederler. Bu açık gerçekten şüphelenmiyoruz, ama buradaki betimleme, «kimi çok zengin, bazıları zengin, kimileri daha az zengin, epeycesi fakir, bir kısmı da çok fakir insanlar vardır» demek kadar aptalca olan şaşılmalı bir betimlemedir yalnızca ; her hâlükârda asıl olan, kapitalizmin ve yıkılışının toplumsal dinamiğini anlamaya yarayacak olan gizlenir. İkinci yorumda toplumbilimsel [sosyolojik] verilerle toplumsal sınıflar inkâr edilir ; şu anda incelemekte olduğumuz birinci yorumdaysa, ağır sanayinin ağır basışının ve hakimiyetinin ülke ülke ortaya konamayacağı ve de sermayenin kısa bir birikim dönemi seviyesinde bile kavranılmaz olan bu görünüşü – yalnızca dünya ölçüsündeki sermayenin birikim kutuplarında ve değişik biçimlerinde görülebilecek bir gerçekliğin görüngüsü – gizlenir.

2. yorumun formülle°tirilmesi :

Kapitalist üretim tarzının ülküselleştirilmesi, toplumsal oluşumun somut saptanışı ve marksizmin biçimsel bir mantığa indirgenmesi... üçü de bu tezin formülleştirilmesinde yoğunlaşmışlardır. Ülkelerin (veya kıt'aların... bu ikinci yorumun, örneğin Latin Amerika'nın belirli bir «toplumsal oluşum» oluşturabileceği olgusunu düşünüyor olması nedeniyle) sınıflandırılmasına gelince... bir yazardan diğerine değişir. Ama herkesin (tanıdığımız) kabul ettiği, bir «toplumsal oluşum»da metanın, paranın, ücretin vs. «sosyalist üretim biçimi»yle (yazarına ve «düşünülen toplumsal oluşum»a göre egemen veya değil) birlikte var olabilmesi basit olgusu nedeniyle, bu çok özel sınıflandırmalara girmeyi reddediyoruz. Gerçekte bu basit iddia, bütün bir karşı-devrimci konut [postulât] yoğunlaşmasından (uzlaşmaz bir biçimde ve sürekli mücadele edilmesi gereken konutlar) doğmaktadır : «sosyalist üretim tarzı»nın «yarı-kapitalist» bir «dolaşım» veya «dağıtım»la birlikte var olabilme imkânı vs... Dünya çapındaki proletarya diktatörlüğü olmaksızın sosyalist üretim tarzı hiçbir ülkede, hiçbir kıt'ada var olamaz. Her ne kadar proletarya diktatörlüğü zorunlu olarak bir ülkede veya bir öbek ülkede başlayacaksa da, proletaryanın bu kalelerinin bir tek seçeneği olacaktır : ya dünya çapında genişlemek, yayılmak ya da sönüp gitmek.

KARAI-TEZ III *Kapitalizm bayağı bir gerçekliktir. Hiçbir şekilde saf ve ülküsel (ideal) bir biçim değildir. Kapitalizm, içinde yaşamımızı güçlkle sürdürebildiğimiz kendi çelişkileri tarafından parçalanmış, çürümüş bir toplumun sefil ve zavallı bir gerçekliğidir yalnızca : tarihî gelişmesinin dünyayı bir birlik olarak biresimlediği bu toplum, burjuva/proletarya çelişkisini basitleştirdi ve siddetlendirdi (toplumsal bir soyutlama).*

1. yorumun karşı-tezi : *Saf kapitalizm, yalnızca katıksız filozofların kafalarında mevcuttur*

ve onların tercihi, muradıdır. Tarihsel bir gerçeklik olarak onun mümkün tek gerçekliği, yalnızca bu dünyanın bütün pislikleridir.

- 2. yorumun karşı-tezi :** *Şu son dört yüzyıl boyunca dünya çapındaki burjuva toplumsal oluşum, paranın egemenliğiyle ve yavaş yavaş, daha önceden var olan «dünya»yı, bütün «insan» yaşamının kapitalist üretim tarzı içinde gasp edildiği, içerildiği bir dünyaya dönüştürmüş olan sermaye tarafından devrimci ve sürekli bir biçimde gerçekleşti, ortaya çıktı.^[18]*

TEZ IV *Sosyalizmin bir ön koşulu olarak burjuva demokratik görevlerin gerçekleştirilmesi (tamamlanması) zorunludur. Proletarya aşamalı, ikili, kesintisiz, sürekli vs. (farklı değişkelere yani yorumlara ve alt-değişkelere göre) bir devrim için mücadele etmelidir.*

Bu tez, Tez III'ün doğal sonucudur : «Doğrudan proleter devrimi yapabileceğimiz ülkelerle ('saf' kapitalist), farklı türden görevlerin gerçekleştirilmesinin gerektiği başka ülkeler ('az gelişmiş') vardır.» Bizzat «burjuva demokratik görevler» konusuna girmeden önce, bu ülke sınıflamasının, «az gelişmiş» denilen ülkelerde proletarya diktatörlüğü olanağına kadar uzanan bir inkâra yaradığını ve hâlâ da yapıyor oluşunun (birkaç alt-değişkede) altını çizmek gerekli.

Gerçekte Marx'ın «İleri ülkeler geri kalmışlara, gelişmelerinin gelecekteki görüntüsünü sunuyor» savı, tarihî bakımdan tamamen yanlış olan savı üzerinde temellenerek, proletarya diktatörlüğünün yalnızca iktisadî olarak «daha ileri» ülkelerde istenebileceği iddiası geliştirildi. Bu da tarih tarafından bütünüyle yalanlanmıştır : proletarya diktatörlüğünün bugüne kadar bildiğimiz en önemli ve görkemli denemeleri (1871'de Fransa'da ve 1917'de de Rusya'daki başarılı ayaklanmalar), tam da iktisadî olarak «daha ileri» ülkelerin dışında oldu.^[19]

«Ekim Devrimi'nin gelişmesi ve sonuçları, menşevizmde en tam ifadesini bulmuş olan Emeğin Kurtuluşu grubundan başlayarak marksçılığın okul düzeyindeki kaba taklidine, karikatürüne müthiş bir darbe indirdi. Bu sözde marksçılık, asıl olarak Marx'ın sınırlı ve koşullu bir düşüncesinden ('ileri ülkeler geri kalmışlara, gelişmelerinin gelecekteki görüntüsünü sunuyor'), sayesinde işçi sınıfı partisinin taktiğini pekiştirmeye çalıştıkları mutlak ve tarih-üstü bir yasa oluşturmaktan ibarettir. Bu kuramla, doğal olarak proletaryanın iktidar için mücadele sorununu, o gün bu gündür bir örnek vermemiş ve bir çeşit evveliyat yaratmamış olan – iktisadî görüş açısından – en gelişmiş ülkelere kadar bir kenara itiyorlardı.»^[20] “Eski bolşevikler”in tam da “Almanya ve/veya Batı Avrupa'da gerçekleşmesinden önce Rusya'da ayaklanma yapılamazdı” fikri üzerinde temellenerek ayaklanmaya karşı çıkmış, onu baltalamış ve ona ihanet etmiş olmaları nedeniyle Troçki tarafından çıkartılmış olan bu büyük Ekim dersini unutmamalıyız.

Proletarya diktatörlüğü için doğrudan mücadeleye karşı olan bu tür kanıtlamaların, ayaklanmayı yöneten bolşeviklerle değil, ama uluslararası Sosyal-Demokrasi'nin ideolojisiyle, menşeviklerle ve 1917 Nisan'ından Ekim'ine kadar Lenin'in kendilerine karşı açıkça mücadele ettiği «eski bolşevikler»le bir devamlılık gösterdiğini açıkça bilmek zorundayız her şeyden önce.

Gelecek için de hep geçerli olacak olan bu açıklama daha şimdiden sınıf savaşımalarını tanımlayıp sınırlandırdığına göre, şimdi kendimize sorabiliriz : burjuva demokratik görevler nedir ?

Belli ki sermaye (eğer ülküselleştirilmemişse), falan ya da filân sermaye akıldanesinin

(ideoloğunun) tasarladığı gibi değil de olduğu gibi kavranırsa... efsane çöker : gerçek burjuva demokratik görevler yalnızca burjuvazinin gerçekleşmesine özgüdürler [burjuvazinin kendini gerçekleştirmesinin araçlarıdır]. Bir başka ifadeyle üretici güçlerin geliştirilmesi ve tahribidir ; insanî ihtiyaçlara değil ama kapitalistin kârına dayandırılan cılız ve kutupsal gelişmedir ; durmadan artan zenginlik ve sefalet üretimidir ; proletaryaya karşı demokratiko-faşist terör, ulusal-emperyalist savaştır ; proletaryanın siyasî ve fizikî yıkımıdır vs...

Burjuva demokratik görevleri oldukları gibi düşünerek sorun bu biçimde, yani kabul edebileceğimiz tarihî ve materyalist biricik temelde koyulursa, örgütlü bir güç olarak proletaryanın onları ne teşvik etmekte ne desteklemekte ne de gerçekleştirmekte hiçbir çıkarı yoktur.

Geriye şu pek ünlü ve gerici «kapitalizmin ilericiliği» kanıtını yıkmak kalır. Ama sermayenin yalnızca olumlu [pozitif] yanına başvurulmasına, ülküsel bir biçimde onun bayağı gerçekliğinden ayrılmasına izin vermediğimiz için bu kanıt da kendiliğinden çöker. Kapitalizmin bütün vahşetinin, burjuvazinin bütün alçaklıklarının – tarihî düşmanı proletaryayı yoğunlaştırıp geliştirerek – isteyerek veya istemeyerek de olsa komünizme çalıştığı doğrudur. Bir savaştan sonra proleter cesetlerinin yığılımları üzerinde, sermayenin geliştiği ve böylece daha güçlü bir proleter sınıf oluşturduğu bile kanıtlanabilir çok ilerici bir biçimde ! Bizim için bu yalnızca eksiksiz komünizmin kaçınılmazlığının doğrulanmasıdır ; onu daha şimdiden olmuş bir olgu olarak görüyoruz. Karşı-devrimin gelişmesi, yalnızca devrimin gelişmesini gösterir. Her ne kadar böyle olsa da, proletarya, her kendine özgü tarihî aşamada komünist devrimi gerçekleştirmek için daha fazla güçle mücadele eder ; ve gelecek devrime güç verecek olan geçici yenilgiler, yine de bizzat bu mücadeledir (tarihsel devamlılık). Ya devrimden yana olunur, ya da karşı-devrimden... ikisinin arası yoktur. Uzlaşmazlık sürekli : karşı-devrimin devrimi güçlendirdiği, güçlendireceği bahanesi arkasında karşı-devrimi desteklemeyi seçenlerin hepsi, kaçınılmaz olarak orada kalacaktır. Her tarihsel dönemde devrim ve karşı-devrim, «ara konumlar»a yer bırakmaksızın uzlaşmaz bir biçimde çatışırlar. Ya komünist devrim için mücadele edilir, ya da burjuva demokratik görevler savunulur. Burjuva demokratik görevleri savunucularının bunu kabul etmelerinin güç olduğunu bilmemize rağmen, uluslar arasındaki savaşın (emperyalist savaşın) kapitalizm tarihinin temel bir burjuva demokratik görevi olduğunu inkâr edemezler. Yanılmasınlar : «yaşasın ulusal savaş» («yaşasın emperyalist savaş») çığlıkları kaçınılmaz olarak «demokratik görevlerin gerçekleştirilmesi» çığlıklarında yankılanır.

Burjuva demokratik görevlerin tarihte oynamış oldukları rolü incelediğimiz zaman, karşı-devrimci oldukları açıkça ortaya çıkar. Beş kıt'anın beşinde de «tarımsal devrimler»in, «ulusal devrimler»in, «politik ve demokratik devrimler»in her tamamlanışında, basitçe «devrim» sözcüğünün kullanılmasıyla proleterlerde oluşan sersemletici şaşkınlıktan yararlanan burjuvazi, bunu bütün proleter grupları silâhsızlandırmak, tekrar profesyonel bir ordu (hatta kimi zaman «kızıl» olarak adlandırılan) oluşturmak için kullanır... her zaman proleterlerin ulusal ve demokratik katliamıyla sonuçlanan bir süreçtir bu.

Burjuva demokratik görevler proletarya için bir zorunluluk olarak sunuldukları ölçüde... onun yenilgisinin aracı oldular, proleterlerin kanıyla boyandılar. Çin'de 1927'deki Şanghay Komünü katliamından 1949'da iktidarın Mao tarafından alınışına kadar yapılı katliamlar, bunun çarpıcı olduğu kadar korkunç da olan bir örneğidir.

Burjuva demokratik görevlerin «marksçı» uygunluğunu göstermeye çalıştıkları ölçüde, kanıtlamaları daha da marksizm karşıtı oluyor. Böylece burjuva sosyalizminin önemli bir bölümü, «kapitalizmin saf olmadığı gelişmemiş ülkelerde burjuvazi bu görevleri geliştiremez, bunu yapmak proletaryaya düşer» (!) diyor. «Eğer burjuvazinin hakim sınıf görevlerini gerçekleştiremediği bir ülke varsa, proletarya yolunu şaşırmadan orada dünya devriminin bir kalesini oluşturmalıydı» varsayımı

tamamen saçma bir varsayımdır, zira burjuvazi bu görevleri ülke ülke kabul ettirmede, ama bunu dünya ölçüsünde yaptı. Onun sınıf diktatörlüğünü ve burjuva demokratik görevlerini zorla kabul ettirmesi dünya çapında oldu. Unutmamak gerekir ki, burjuva demokratik görevlerin tamamlanmasının modeli (meselâ İngiltere) olan ülkelerin tarihsel önvarsayımı, – dünya sermaye pazarını elde etmekte, Yerküre’imizin kimi bölgelerinde yoğun sefaleti kabul ettirmekte ve ortak çıkarları savunmak için çok sayıda «ulusal» devletten yararlanmakta (onların başındaki bir jandarma gibi) – yetenekli olan sermayenin bir bölüngüsünün gelişmesidir. Yani kapitalizmin bu tek ve temel sürecini bir yandan burjuva demokratik görevlerin gerçekleştirilmesi (söz konusu ülkenin iktisadî büyümesi), diğer yandan bu burjuva demokratik görevlerin gerçekleştirilmemesi olarak ikiye bölmek tam bir saçmalaktır. Sermayenin iktisadî gelişme karşıtlığı onun kendi gelişmesinin kaçınılmaz bir sonucu olduğu halde, sermayeyi bu karşıtlığın özüne karşıymış gibi düşünmek, onu ülküselleştirmek olacaktır bir kez daha. Üstelik proletarya tarihinin en uzun karşı-devrim dönemi olmuş olan bu büyük burjuva demokratik görev (ve etkisi daha da korkunçlaşmış olan bu görev), Yerküre’nin bütün ülkelerine yayıldı.

Proletarya, burjuva demokratik görevleri gerçekleştirmeli midir ? Hayır, bin defa hayır ! Bu toplu bir intihar olur. Uzlaşmaz karşıtlık çaresizdir ; proleter ve komünist görevlerle burjuva demokratik görevler arasında mümkün bir uzlaşma yoktur.

Sık sık denilir ki, burjuva demokratik görevler önceden gerçekleştirilmemişse, proletarya kendi sınıf çıkarları için mücadele edemez. Eleştirdiğimiz tezin en sağ ucu olan bu konum, proleter mücadelenin abecesini yeniden reddediyor : bu mücadele hiçbir demokratik düşünceden, hiçbir ulusal mücadeleden, hiçbir iktisadî gelişmeden kaynaklanmaz, ama her şeyden önce, sınıf sömürsünün neden olduğu, bu sömürünün koşullarına ve bizzat sömürüye karşı geli°en bir mücadeledir.

Şimdi burjuva demokratik görevleri savunucularının bu kavramdan özellikle ne anladıklarını inceleyebiliriz. Genellikle karşılıklı olarak birbirine eklenmiş üç ayrı görünümü koyarlar bu kavrama :

- a) «Emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık» ;
- b) «İktisadî gelişme, feodalizm ve/veya kapitalizm-öncesi kalıntıların tasfiyesi ;
- c) «Siyasî hakimiyetin eskil [arkaik] ve/veya kapitalizm-öncesi biçimlerinin tasfiyesi : iktidarın zorbaca tekelleştirilmesi [totalitarizm], faşizm, mutlakiyetçi hükümdarlık [monarşi] vs. ve demokrasinin fethi».

Hızlı bir biçimde bu üç ayrı görünümü inceleyeceğiz... bu üç görünümün eleştirisi, yukarıda yaptığımız genel eleştirinin yalnızca özel bir uygulamasıdır : demokratik görevlerin bu üç değişikinin [varyant] ideologları, tarih tarafından doğrulanmış materyalist içeriğe değil, ama onun her şeyden yalıtılmış, ülküselleştirilmiş «olumlu görünümü»ne başvurlar.

a) «Emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık» ^[21]

Genel olarak ulusal bağımsızlıktan söz ettiklerinde, en azından kapitalizmde iktisadî bağımsızlığın imkânsızlığını kabul ederek, iktisadî bağımsızlıkla siyasî bağımsızlığı ayırdederler [bağımsızlığı iktisadî ve siyasî olarak ikiye ayırırlar]. Ama bizim için, ekonomik bağımlılığın politik bağımlılığı

içerdiği açıktır ; kapitalizmde hiçbir ülke ne iktisadî ne siyasî olarak bağımsız olamaz.

Kamuoyu siyasî bağımsızlıktan söz ettiğinde, politik gerçekliği bir değerlendirme ölçütü olarak onun hukukî ve biçimsel görünümünü alır. Daha XIX. yüzyılda İngiliz burjuvazisi bunu açıkça görüyordu : «Bütün Amerika bizden bağımsız olacaktır, ama yine de bizim olacaktır.»^[22] Yani “Latin Amerika ülkeleri **siyasî** bağımsızlıklarını kazandılar” formülleştirmesi, **kısaca** bağımsızlıklarını kazandılar demek kadar yanlıştır. Bu gerçeği gizler : hiçbir tür gerçek bağımsızlık yoktur, ama yasal ve biçimsel bağımsızlık kisvesi altında, söz konusu olan yalnızca tutulan emperyalist kampın değişmesidir.

«Elde edilmiş» yüz kadar «bağımsızlık»la kapitalist gelişmenin son birkaç yüzyılı, bu savımızı söz götürmez bir biçimde kanıtlar. Gerçek bağımsızlık bir hayâldir, gerici bir hayâl. Bağımsızlık için bütün ulusal mücadeleler zorunlu olarak iktisadî, siyasî, ideolojik, örgütsel ve maddî ihtiyaçlar bakımından, var olan emperyalist taraflardan birine bağlanır. Proletarya karşıtı bir güç ve burjuvalar arası mücadele olarak ulusal devlet, emperyalist taraflardan birinin gücünün bir parçasıdır ; genel duruma karşın, emperyalist gruplaşmaların sürekli değişimini ve denetimini çekişen burjuva bölüngüler arasındaki mücadelelere uygun olarak, bir ulusal devlet bir emperyalist öbekleşmeyle diğeri arasında salınabilir. Kuşkusuz bu mücadele, emperyalist tarafın değiştirilmesi ve emperyalist kamplardan birinin yeniden örgütlenmesiyle sonuçlanabilir.

Sonuç olarak «emperyalizme karşı ulusal bağımsızlığı» falan ya da filân «ulusal kurtuluş» bildirgesinde anlatıldığı, gösterildiği gibi değil de gerçekte olduğu gibi (proletaryayı burjuvazinin rakip bölüngülerinin hizmetine almak amacıyla uydurulmuş bir masal olarak) düşünüyorsak eğer, açıktır ki, proletaryanın bu demokratik görevi yerine getirmekte hiçbir çıkarı yoktur. Tersine, proletaryanın çıkarı, bu burjuva demokratik görev denilene karşı silâh elde mücadele etmektir.

Karşı-devrimci ulusal kurtuluşları gösteren tarihsel olguların gerçekliği, açıklığı karşısında, burjuva demokratik görevlerin yandaşları, «bağımsızlık mücadelesi yürütmüş olan proletarya olmadığı, ama ‘satılmış’, ‘yurtseverlik karşıtı’ vs. olarak nitelenen ulusal burjuvazi olduğu için bu mücadeleler karşı-devrimciydi»den çıkardıkları «yurdu yabancı emperyalizmin boyunduruğundan kurtarmanın ve ona karşı oluşturulmuş mücadele cephesini yönetmenin sorumluluğu proletaryaya düşer» diyerek söz konusu mücadeleleri – bu biçimde devam edeceklerse eğer – desteklerler.

Yani tamı tamına «ulusal bağımsızlığın» tarafsız olduğunu, «ulusal kurtuluş» cephesinin temiz bir muhtevası olmadığını ve bu durumun da onun kim tarafından yönetildiğine bağlı olduğunu var sayıyorlar. Biz tersine, bir cephenin programıyla, hedeflediği stratejik amaçlarıyla, geliştirdiği sürekli uygulamalarıyla belirlendiğini düşünüyoruz. Ulusu kurtarmak, bütün bir burjuva (burjuva, çünkü proletaryanın vatani yoktur), anti-komünist programdır ; stratejik amacı, sermayenin gelişimini iyileştirmek gayesiyle burjuvazinin bir bölüngüsünün yerine bir diğeri koymaktır ; «ilerici» olarak değerlendirilen bir burjuva bölüngünün desteklenmesi amacıyla işçilerin her günkü mücadelelerinden vazgeçmeleri anlamına gelen bir uygulama. Böylesi bir programı olan bu cephe, zorunlu olarak onu benimseyen proleterlerin dolaysız ve tarihsel çıkarlarından feragat etmelerini, sonuçta da bir sınıf olmaktan vazgeçmelerini farz eder. Daha şimdiden görülebileceği gibi, ulusal kurtuluş cephesinin iyice belirlenmiş bir içeriği, tamamiyle burjuva olan bir içeriği vardır.

Mücadele cephesi burjuvazi tarafından yönetilmiş olduğundan dolayı, ulaşılan, elde edilen ulusal bağımsızlığın istedikleri bağımsızlık olmadığını söylediklerinde, yüzüstü gerçeği tahrif ederler. Gerçekte olan tam tersidir : burjuva içerikli ulusal kurtuluş cephesi, burjuva yönelimden başka bir yol tutamaz. Yönelimini belirleyen içeriğidir, ama tersi değil ; bu cepheyi oluşturanların onu yönetiyor ve bu yönetim organını «marksist-leninist parti» veya «komünist parti» olarak

adlandırıyor da olsalar, onu benimseyen proleterler, bu burjuva programı benimsemekle yalnızca kendi sınıf çıkarlarından vazgeçmiş olurlar.

Burjuva demokratik görevleri gerçekleştirmenin ihtiyacını savunmak için kullanılan kanıtların kalanı genellikle daha değersizdirler ve bunların eleştirisi bu metinde daha önce yapılmış olanlara uyar. Böylece örneğin ABD'yi, İngiltere'yi, Fransa'yı vs. ulusal bağımsızlığın modelleri olarak tanıttıklarında, bir kez daha kapitalizmin dünya çapında ve kutupsal oluş niteliğini unuturlar ; gerçekliğin bütününe görmeksizin burjuva demokratik görevlerin «iyi» yanını sunarlar ; «en gelişmiş ve bağımsız» ülkelerin daha da şiddetlenmiş bir sınıf mücadelesine şahit olacağını öne süren tezin, proletarya mücadelesi tarafından hemen tamamen yalanlandığını unuturlar.

Bir örnek olması sıfatıyla Amerika'nın durumunu alalım : sermayenin birikim çevriminin bağımlılığı (karşılıklı bağımlılığı) genelleşir ve aynı zamanda kimi kutupların gelişmesini, diğerlerinin de gelişme karşıtı olmalarını belirler... ABD'de çok büyük bir gelişmeyle Latin Amerika'da aşırı cılız bir gelişmeyi belirlediği gibi. Gelişmenin bir türü, diğerini önceden varsayar. Nasıl ki İngiltere kadar bağımsız bir ABD, İngiltere kadar emperyalist olacaksa, aynı şekilde ABD kadar bağımsız bir Latin Amerika da zorunlu olarak ABD kadar emperyalist olacaktır.^[23] Emperyalizmle bir ülkeyi, emperyalizme karşı mücadeleyle söz konusu ülkeye karşı mücadeleyi birbirine karıştıranlar, gelişme modeli olarak bizzat bu ülkeyi, “ulusal bağımsızlığın” büyük bir örneği olarak da bizzat bu “emperyalizm”i alanlardır hiç istisnasız.

Aynı karşılaştırma «ulusal bağımsızlık»la sınıf mücadelesi arasındaki ilişkiyi örnekleme olanağını verir bize. ABD ve İngiltere'deki sınıf mücadelesi, onca övülen «ulusal bağımsızlık» sayesinde Latin Amerika'dakinden daha ötelere gitmiştir diyebilme cesaretini kim gösterebilir ? Ama maalesef işler böyle olmadı... İngiltere'nin ve ABD'nin proletaryası bugüne kadar, bu devletlerin ordularının dünya proletaryasına karşı gerçekleştirdikleri doğrudan veya dolaylı yüzlerce müdahaleyi hiçbir zaman engelleyemedi.

Bu «bağımsız uluslar»daki proletarya mücadelesinin, bizim de çıkarlarımız olan çıkarlarının olumlanmasının, kesinlenmesinin ötelere çok ötelere gitmesinde elbette yararımız var. Ama ne kör olalım ne de yazgıya boyun eğenler ! Latin Amerika proletaryasının görevi, mücadelelerini dünya proletaryasının mücadeleleriyle birleştirmektir, özellikle de dediği dedik iri kıyım demokrasi jandarması ABD'nin bağrındaki proleter mücadelelerle. Bunun için, doğrudan uluslararası bir partide örgütlenmek vazgeçilmezdir, kaçınılmazdır.

b) «İktisadî gelişme, feodalizmin ve/veya kapitalizm-öncesi kalıntıların tasfiyesi»^[24]

Bu görevlerin (burjuva demokratik) genel bir eleştirisini gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Yine de sözde marksizmin yarattığı böylesi karışıklıklar karşısında birkaç ek açıklama daha yapmak zorunlu.

Gerçekte kendi diktatörlükleri için mücadele eden proleter ve devrimci gruplar bile, «kapitalizm-öncesi yapılanmaların varlığı ve aslında burjuvaziye düşen iktisadî alandaki görevlerin zorunlu olarak proletarya tarafından gerçekleştirileceği inkâr edilemez ve de bu görevlerin doğasının gizlenmemesi için onların ‘demokratik görevler’ olarak adlandırılmaları gerekir»i destekliyorlar hâlâ.

Burjuva ideolojisinin etkisini bugün hâlâ yansıtan bu görüşle tamamen uyumsuzluk içindeyiz.

Proletaryanın gerçekleştirebileceği burjuvaziye düşen görev, hangi görevdir ? Üretici güçlerin cılız bir gelişmesi mi ? Mutlak ya da bağıl sefaletin artışı mı ? Çocuk ölümlerinin artması mı ? Ve benzeri sorular... Giderek daha çok sayıda üreticiyi üretim araçlarından ayırmanın burjuvazinin programına uygun tek ekonomik gelişme olması karşısında, «kapitalizm-öncesi»yle mücadele etmenin tek biçimi olmasına yüzünden, söz konusu proleterler ve devrimci gruplar, belli ki bu soruları olumsuz cevaplayacaklardır.

Üretimi insanın yıkımı için değil, ama onun hizmetine koyarak üretici güçlerin uyumlu gelişmesinden ve aynı zamanda çalışma süresiyle yoğunluğunun azaltılmasından, halkın tüketiminin niceliksel ve niteliksel iyileşmesinden ve benzer şeylerden söz edildiğinde yani üretimin amaçlarının toptan değişiminden söz edildiğinde... artık burjuva demokratik görevlerden söz edemeyiz, ama proleter ve komünist görevlerden söz etmek gerekir. Gerçekte bu, bugüne kadar insan yaşamını yönetmiş olan ölçütlere karşı (kâr oranına, sermaye artışına karşı), proletaryadan beklenen başka üretim ölçütlerinin – yalnızca onların – koyulmasının açık zorbalığını önceden kabul etmek, önceden var saymaktır.

Toplumun iki sınıfından herhangi biri tarafından başarılabilecek [toplumun tümü adına] ne yarı yarıya önlemler ne de yansız görevler vardır. Burjuva demokratik görevler, onları yöneten ve gerçekleştirenlerin «iktidardaki» işçiler olması durumunda bile, sermaye artışından başka bir şey üzerinde temellenmezler ve her zaman yaramış oldukları, ulaştıkları sonuçlardan başka sonuçlara götürmezler. Bu konuda Rusya örneği gün gibi ortadadır.^[25]

İster burjuvazi isterse proletarya yüzünden olsun, hiçbir durumda asla «yansız» gelişme yoktur. Kapitalizmden miras olarak devralacağımız nesnel üretim güçleri bile, oldukları haliyle yeniden ele alamayacağımız sermayenin üretici güçleridirler. Nihayet insanlığın hizmetine girmeleri amacıyla, üretimin toptan farklı bir yönlendirilmesinin hızla onların yerine koyulması gerekecektir.

Proletaryayla burjuvazi, komünist görevlerle burjuva görevler arasındaki mücadele, dün olduğu gibi bugün de var olan bu mücadele, proleter ayaklanmanın zaferinden sonra bile dünyanın dört bir köşesinde sürecektir : ya toplum insanî ihtiyaçlarının tatminine yönelecek, ya da değer üzerine temellenmiş iktisadî gelişme yeniden üstünlük sağlayacaktır.

Bugün sermayenin kâr oranı temelinde, burjuva demokratik görevler (hem de gerçek, hayalî değil) temelinde tasarılanmamış bir tek makine yoktur. Makineler de, evet onlar da yansız değildir. (Proleterleri burjuva demokratik görevleri gerçekleştirmeye götürmek için, sermayenin bu «katkı»sını kullananların hepsine karşı makine örneği üzerinde ısrar ediyoruz.) Makineler ya çalışmanın yoğunluğunu arttırmak için (kapitalist ölçüt), ya da tersine mümkün olan en az yoğun biçimde ve mümkün olduğunca daha az çalışmak için (devrimci ölçüt) yapılırlar.

Sonuç olarak, proletaryanın gerçekleştirmek zorunda olduğunu iddia ettikleri burjuva demokratik görevlere sarılan gruplar, kendi kendilerini aldatıyor ve her gün maruz kaldığımız şu burjuva demokratik görevler üzerine olan yalanı korumaya, sürdürmeye katkıda bulunuyorlar.

Bu nedenle ve III. Tez'in eleştirisinde sergilenmiş kanıtların sonucu olarak, proletarya diktatörlüğünün gerçekleştirmek zorunda olduğu görevleri «burjuva demokratik görevler» diye adlandırmamakla kalmıyoruz yalnızca, üstelik, sadece gericiliğe yarayan kapitalizmin ülküleştirilmesinin türevi olan anlaşılmasız, karmaşık tüm terimlerin («kapitalizm-dışı», «kapitalizm-öncesi» gibi) tamamen terk edilmesinin ihtiyacı üzerinde de ısrar ediyoruz. Kapitalizm-dışı yoktur... kapitalizmin gerçek tarihi incelenirse eğer, kapitalizm «dışı» olan hiçbir şeyin olmadığı görülür. «Kapitalizm-öncesi» terimine gelince... kapitalizm olarak isimlendirilen bu

idealden geçmek zorunda olan yapılanmaları belirtir açıkça ; kolayca anlaşılabilmesi için oluşturulan en gerici aşamacı şemayı yansıtan budur (bu şemaya göre, her küçük yapılanmanın sonu büyük sanayiye varmalıdır). Bizim için, kapitalizmde var olan hiçbir şey «kapitalizm-öncesi» değildir (tam bir yanlış anlama olmalı bu ; Marx'ın katkılarının bir kalıtı değil, fakat onun sınırlarının bir sonucu, bir kalıt).

Bugün sermayenin dünya çapındaki hakimiyeti altında, var olan iktisadî, siyasî ve toplumsal bir yapılanmaya başvurmak için komünistlerin kabul edebileceği yegâne «öncesi», komünizm-öncesidir.

c) «Siyasî hakimiyetin eskil ve/veya kapitalizm-öncesi biçimlerinin tasfiyesi : totalitarizm, fa^oizm, monar^oi vs. ve demokrasinin fethi.»

İçeriği, demokrasiyle (sermayenin yaşam biçimi) farklı burjuva hakimiyet biçimleri arası olan bir muhalefeti gerçekleştirmenin yalıtıldığını ; farklı biçim değişikliklerinde, kendini uyarlayan ve arılaştırmanın bu aynı demokratik devlet olduğunu ; proletarya mücadelesinin başlangıçta – gelişimi sırasında ve kendi savlarında – demokrasiye karşı bir mücadele olduğunu bundan önceki başka metinlerimizde uzun uzun açıkladık.^[26]

Burada «demokrasi» konusunda böylesine çok tahrif edilmiş görünüşleri tekrar belirtmek bize pek yararlı görünmüyor. Politik egemenliğin (devletin) diğer biçimlerinin eskil, hatta kapitalizm-öncesi olduğu söyleniyor. Gerçekte demokrasinin her zaman sömürülen sınıfa karşı uygulanan yıldırıcılık anlamına geldiğini görmek için bütün sömürü toplumlarının tarihini incelemek yeterlidir.

Demokrasi Batı Avrupa'da gelişti ve mükemmelleşti deniliyor bize... lâkin saptadığımız da şu : bu aynı Batı Avrupa'da demokrasi her zaman zırlı, ırkçı ve sömürgeci oldu ; tarihin en mükemmel faşizmini doğuran, yaratan bir demokrasi oldu.

Faşizmin eskil olduğu, demokrasiyi kazanmak için mücadele etmek gerektiği söylenir bize... iyi de demokrasinin bu aynı yönergelerinin, bu aynı siyasetinin faşizmle nazizmi, halk cephesiyle stalinizmi ve bütün dünyada emperyalist bir savaşı ürettiklerini ne unutabiliriz, ne de unutmamız.

Hâlihazırda öyle görünüyor ki, Latin Amerika'da bile demokrasiyi tanıyamayacağız ! Avrupa ve Carter'in İnsan Hakları amma da demokrasi örnekleri olurdu hani ! Ve de onları Latin Amerika'da kopya etmek gerekecektir ! Ama demokrasinin bütün Latin Amerika kıt'asındaki kanlı işlerini çok iyi biliyoruz. Dahası XX. yüzyılın başlarında, kendini özel mülkiyete karşı pek keskin nutuklar atmanın, bütün temel sektörleri devletleştirmenin, Lenin'i selâmlamanın, ajitatör işçilerin eserini sahiplenmenin, devlet erkânını (Avrupa ve Birleşik Devletler'in eksiksiz bütünlüğü içinde tanımadıkları bir biçim) yönetmek gayesiyle anarşistlerle ortaklık yapmanın şatafatına bırakan aşırı köktenci şu «solcu ve şık demokrasi»yi de tanıyoruz ; işçileri devletle bütünleştirmek amacıyla oluşturulmuş yürürlükteki «toplumsal yasalar»a gelince... avrupalı burjuvaziye yararlı bir ders olmanın ayrıcalığına eriştiler.^[27]

Kendisi için mücadele edilmesi gereken bu demokrasinin toplama kamplarına, işçileri hedefleyen yıldırıcılığa karşı olduğu da söyleniyor bize. Lâkin gördüğümüz şu ki, dünyaya bakış biçimi ne olursa olsun, beş kıt'anın beşinde de işçileri hedefleyen yıldırıcılığın uzmanları bu «demokrasi modeli devletler» oldu her zaman.

Bize denilene inanılırsa, bu devletler toplama kampları kurmamışlar. Hayır, bunu hep yaptılar ve yapmaya devam ediyorlar. Toplama kampları yok mu ? Ya İngiltere'nin – Stalin'le yapılan anlaşmalardan sonra – , Yunanistan'da şu kutsal mı kutsal demokrasiyle ulusal kurtuluşu gerçekleştirdiği zaman kurdukları ? Ya bu aynı güçlerin – başka maskeler altında – Afrika ve Güney Amerika'da hâlâ koruyup, sürdürdükleri ? Ya Fransa, Hollanda veya Belçika devletlerinin Afrika ya da Güney Amerika'daki (Güyana) sömürgelerinde geliştirdikleri ? Ya Orta-Doğu'da birleşmiş bütün güçlerin siyonist devleti bir istilâ noktası gibi kullanarak kurup büyüttükleri «mülteci» kampları ? Ve daha pek çoğu...

Eğer «en sosyalistler», demokrasi modeli olarak bize «dünyanın en mükemmel demokrasisi» SSCB'yi verirlerse, buna da karşı çıkmayız... evet orada da toplama ve çalışma kamplarının, stalinizmin ve sonrasının «akıl ve ruh hastalıkları» hapishanelerinin varlığı bu demokrasinin mükemmelliğini teyid ediyorlar. Gerçekte SSCB'nin ve diğer «sovyet cumhuriyetleri»nin onlarca milyona ulaşan proleter cesetleri (bu mükemmel demokrasinin egemenlik kamplarında infaz edilmiş, işkencelere maruz kalmış, ömür boyu hapse mahkûm edilmiş işçiler), bu mükemmelliğin kimden yana, proletaryanın da hangi yanda olduğunu bize kaçamaksız, hiçbir şüpheye yer bırakmaksızın gösteriyor.

«Demokrasi modeli» daha önce Güney Amerika'da var olandı denilirse eğer bize... eh buna da karşı çıkmaz, ama Uruguay, Arjantin, Meksika ve belki Şili'yi örnek almış olan bu aynı devletlerin ellerinin hep işçi kanına bulandığını ekleriz buna. Arjantin'de Uruguay'da veya Şili'de bu aynı organik yapı, biçim değiştirerek bu ülkelerde bugüne kadar bilinen en şiddetli baskıların seviyesine ulaşmak için mükemmelleşmiş olan demokratik devlet oldu. Şili'de Allende Pinoşe'yi hazırladı ve yarattı ; Arjantin'de gözden düşmüş peronizm, yerini, daha sonra devletin bu aynı pis kokan görevlerini tamamlamış olan peronizm-»karşıtları»na bırakmak zorunda kaldı ; Uruguay'da açık yıldırıcılığı [terörizmi] adım adım hazırlayan o aynı Battle Partisi, aşırı demokrasinin partisi, kızıl parti oldu ve yıldırıcılığın genel uygulamasına bizzat başladı. Bu üç örnekte de demokrasinin bu partileri, katliamlar yapmaya yaramış olan silâhlar satın aldılar ; baskı güçlerini yeni elemanlar ve ithal uzmanlarla sağlamlaştırdılar ; ülke içi ve dışı (büyük güçlerle yapılmış olan anlaşmalar) olanaklarla işkencecilerin ve cellâtların «meslekî» gelişmelerini sağladılar. Troçki'ye sığınma hakkı vermiş ve İspanya Cumhuriyeti'ne [1936] destek veren tek ülke olan Meksika'da, demokratik katliamlar sayısızdır ve de en köktenci demokratik ve «anti-empyralist» devrimler, proleterlerin silâhsızlandırılmasıyla hep hapishanelerde ve mezarlıklarda sonuçlanmıştır. Bugün latin-amerikalı solcu «aydınlar»ın bir bölümünü barındıran bu Meksika'dan – görünüşe göre – hiç kimse şikâyetlenmezken, kayıpların aileleri 15.000'den fazla kişinin kaybolduğunu açıklıyorlar. Demokrasiye dönüş adına Güney Konisi'ndeki [Güney Amerika] kayıpları açıklayan latin-amerikalı solcu «aydınlar», burunlarının dibindeki [Meksika'daki] usulsüz hapisleri utanmadan gizliyorlar. Demokrasi kendini işte böyle savunur !

Aşamalı, sürekli vs. devrimler...

Kapitalizm ve burjuva demokratik görevler üzerine olan aldatmacayı ortadan kaldıran ve onları oldukları gibi açıklayan eleştirimiz, tam da bu burjuva demokratik görevleri gerçekleştirme ihtiyacı üzerinde temellenen ve hiç kuşkusuz onları oldukları gibi değil, ama ülküleştirilmiş bir biçimde sunan aşamalı, sürekli, ikili, kesintisiz vs. devrimlerin taraftarlarının bütün ciddî kanıtlarını ellerinden alır.

En karşıt görünen konumlara (aşamalı devrime, sürekli devrime)^[28] gelince... sonuç bölümünde

birkaç özel açıklama koyacağız.

Elli yıldan beri, «eğer ilerici ve/veya milliyetçi burjuvazinin falan bölüngüsü, demokratik ve anti-emperyalist bir devrim gerçekleştiriyorsa, bunu devrime doğru bir aşama olarak desteklemek gerekir» diye bağıyor değişik stalinci eğilimler ; onları izlemeyen proleterleri de küçük-burjuvalar diye mahkûm ediyorlar (hatta ölüme).

Burada pek az tecrübesini dile getirdiğimiz proleter hareketin bütün tarihi, olası hiçbir şüpheye yer vermeksizin proletaryanın konumunu gösterir : burjuvazinin bu bölüngüsüne ve demokratik devrime hiçbir destek vermeme ; bu «aşama»nın öncesinde, esnasında ve sonrasında bütün burjuvaziye karşı her zamanki çalışmayı sürdürme, komünist devrim ve sınıf özerkliği için mücadele.

Bu durumda «biz bununla hemfikiriz... ve bunun için, sürekli bir devrim için, bu sınırlı devrimi proletaryanın iktidarı alışına kadar uzanacak olan sürekli bir devrime dönüştürmek amacıyla emperyalizm karşıtı burjuva demokratik devrime eleştirel bir destek vermek için ve proletaryanın özerkliği için mücadele ediyoruz « diyecek olan köktenci troçkistlerle karşılaşabiliriz. Bu köktenci troçkistlerin çoğu, «sosyalizme geçiş için bir işçi hükümetini zorla kabul ettirinceye kadar sürekli devrim»den söz ederler daha ziyade.

Her halükârda bu troçkistler, 1917 Ekim ayaklanmasının Troçki okulunda değil, ama geçiş programı okulunda şekillenmiş troçkislerdir.^[29]

Komünist program, troçkist ve stalinci programlardan yalnızca farklı değil, üstelik tamamen karşıt ve uyumsuzdur...

- § çünkü komünistler «emperyalizm karşıtı burjuva bir devrim»in var olmadığını bilirler, zira burjuvazinin şu veya bu bölüngüsünün bütün yapabileceği, bağlı olduğu emperyalist tarafı değiştirmektir (ve latin-amerikalı proletarya, bunu üzücü tecrübeler pahasına yeterince sınıadı) ; çünkü emperyalizmi yeryüzünden süpürüp atacak yegâne mücadelenin, bütün burjuvaziye süpürüp atacak olan mücadele, komünizm için mücadele olduğunu bilirler ;
- § çünkü baskının darbeleri altında demokratik devrimin ne olduğunu öğrendik ;
- § çünkü kendi sınıf diktatörlüğümüzü hazırlama mücadelesinin düşmanın şu ya da bu alanlarına verilen «eleştirel» destekle hiçbir alâkası yoktur ; bu hazırlık mücadelesi, en mutlak biçimde, söz konusu eleştirel desteğin zıddıdır : yani sınıf çıkarlarımızı zorla kabul ettirmenin örgütsel biçimleriyle donanmak amacıyla ve devrimci şiddetle düşmanın bütün alanlarına karşı mücadele ;
- § çünkü «ilerici» burjuvalar «ilerici olmayanlar»la, «milliyetçiler» «yabancılar»la ve «demokratlar» da «feodal ağalar»la mücadele ediyorlarsa eğer, burjuvazinin proletarya karşısındaki birliğini göstermek ve işçilerin sermayenin bu bölüngülerinden herhangi birini desteklemelerini engellemek daha kolaydır : bu bölüngüler arası mücadeleler, – burjuva sömürü düzeninin şiddet ve barbarlığını açıkça ortaya koyan – kapitalist rekabetin bu aşırı biçimini gösterirler... sınıfımızın örgütsel özerkliğini güçlendirmede önemli bir adım atmakta lehimize olan bu koşullardan yararlanmalıyız ;
- § çünkü bu süreçte karşılaştığımız asıl engeller, proleterleri var olan emperyalist kamplardan birinin saflarına etkin bir biçimde çekmek için düpedüz işçi kuyrukçusu bir edebiyatın

gerisinde en fazla gizledikleri «demokratik ve anti-emperyalist devrim»in köktenci desteğinin bu değişkeleridir tam da ; gerçekte karşı-devrimin en önemli kozu, bu emperyalist taraflardan (bütün burjuvazi zorunlu olarak emperyalisttir) birinin çıkarlarını, marksçımı ve işçi havarisi bir ağızla ilerici olarak tanıtmaya yeteneğidir. Bu konuda stalinistler ve troçkistler II. Dünya Savaşı boyunca bütün rekorları kırdılar ve üçüncüsünü hazırlamanın fırsatını buldukları her kez, beş kıt'anın beşinde de ortalığı kırıp geçirmeye, tahribe devam ediyorlar.

İyi ama Marx'ın «devrimin aşamaları»ndan, «sürekli devrim»den vs. söz ederken başvurduğu türden süreçlerin mevcudiyetinin dününü, bugününü veya geleceğini reddedebilir miyiz ? Metnimizin geliştirilmesinin bu aşamasında her ne kadar şaşırtıcı görünse de, cevabımız HAYIR'dır. Proletaryanın ne kapitalizmi ıslah etmekte, ne demokratik görevleri gerçekleştirmekte, ne de burjuvazinin herhangi bir bölüğüne desteklemekte hiçbir çıkarı olmamasına rağmen, mücadelesi içindeki proletarya, devriminin aşamaları – komünistlerin yaygınlaştırmak ve sürekli bir devrime dönüştürmekle yükümlü oldukları aşamaları – olduğunu göstermiştir.

Düşüncemizi açalım... Özerk hareketi içindeki proletarya, özerkliğini (karşı-devrimin üstünlüğünü koyduğu her aşamada yok edilen özerkliğini) kazanma mücadelesinde toplumun değişik görünümünü devrimleştirir ve , amacı ne olursa olsun, mücadele içindeki yığınları sol kanadı altında toplamaya çalışan burjuvazinin falan ya da filân kesimini sermaye reformları yapmaya ve de hükümeti ele geçirmede^[30] “politik gücün”, “politik devrim”in (bkz. Marx'ın da kullandığı o dönemin hakim terminolojisinin terimleriydi bunlar) fethinde bu yığınları dayanılacak bir güç olarak kullanmaya iter. Sermayenin bu söz konusu bölüğü, toplumsal dengesizlik durumunu mümkün en hızlı biçimde sona erdirmek ve böylece sonu devrimci çatışmalara varacak olan bir bunalımı engellemek amacıyla tüm sermaye reformlarını ve/veya hakimiyet biçimlerini (örnek : bonapartist bir rejimden cumhuriyetçi bir rejime geçiş veya tersi gibi) gerçekleştirmeye çalışır. Bu durumda açıktır ki, “bütün sınıflar (burjuvazinin bölüğüleri olarak anlaşılmalı) iktidardan süpürülüp atılancaya ve proletarya politik iktidarı yalnızca bir ülkede değil [ama bütün dünyada]... ele geçirmiş oluncaya kadar bu devrimi sürekli olarak dönüştürmek görevimiz ve çıkarımızdır... “ (Marx)

Bu, proletaryanın çıkarının asla bir ittifakta, bir cephede, daha «ilerici ve/veya devrimci» olan burjuvazinin bir bölüğüne iktidara gelebilmesi için «eleştirel» de olsa bir destekle olmadığını bir kez daha doğrulanmasıdır yalnızca ; zira bu seçeneklerden (ittifak, cephe, destek...) herhangi biri, onu [proletaryayı] özerkliğinin ortadan kaldırılmasına götürür ; tarihî anlamda bu, proletaryanın bir parçasının fiziksel olarak tasfiyesi demektir.

İster Asya'da veya ABD'de ister Afrika ya da Rusya'da isterse de Avrupa ve Latin Amerika'da olsun, kendi devrimi için mücadele eden proletaryanın (yalnızca onun), devriminin durmasını ve karşı-devrimin yeniden örgütlenmesini engelleyeceğini unutmamak için geçmişten pek çok miras devraldık.

KARAI-TEZ IV *Proletaryanın burjuva demokratik görevler için mücadele etmekte hiçbir çıkarı yoktur. Devrimci mücadele hangi safhasında olursa olsun, geçmişte olduğu gibi proletaryanın çıkarı kendi devrimini yapmak için örgütlenmek, diktatörlüğünü zorla kabul ettirmek ve kendi sınıf görevlerini – kapitalizmin yıkılması ve komünist insanlığı oluşturulmasını – gerçekleştirmektir.*

TEZ V *Ulusal devlet – dil, ırk, kültür ve toprak birliği topluluğu – kapitalizmin gelişmesinin ölçüsü ve kuralıdır ; değişik uluslardan [milliyetlerden] oluşmuş bir devlet, onun yalnızca bir alt*

aşamasını veya bir istisnasını oluşturur. «Bir ulus, bir devlet».

Ulusal devlet kavramının, ortodoks kavramın ortaya çıkışı...

Lenin sorunu, neredeyse Kautski'yi kelimesi kelimesine kopya ederek, aşağıdaki biçimde koyar :

«Bir dil ve onun özgür gelişimi, nüfusun özellikle ayrı ayrı sınıflar halinde çok geniş ve özgür gruplaşmalarının çağdaş kapitalizme uygun gelen ve gerçekten geniş, gerçekten özgür bir ticaretin koşullarının en önemlileri arasında yer alırlar ; ve her patronun (küçük ya da büyük), her satıcının, her alıcının pazarla sıkı ilişkilerinin koşullarıdır.»

O halde çağdaş kapitalizmin bu gereklerini en iyi karşılayan ulusal devletlerin oluşumu, bütün ulusal hareketlere özgü bir eğilimdir. En derin iktisadî etkenler buna katkıda bulunurlar ; Batı Avrupa için – dahası bütün bir uygar dünya için – kapitalist dönemdeki tipik ve normal olan, ulusal devlettir.» (Lenin, «Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine», *Œuvres*, cilt 20, s.418-419 ; a.ç. Lenin)

«Böylece en ileri bütün insanlık örneği (Balkanlar 'ınki gibi, Asya 'nunki gibi), Rosa Luxembourg 'un tersine, Kautski 'nin savının mutlak doğruluğunu gösterir : ulusal devlet kapitalizmin «ilke»si ve kuralıdır ; karışık uluslardan oluşmuş bir devlet, onun yalnızca bir alt, geri aşamasıdır veya bir istisnadır. Çeşitli uluslar arasındaki ilişkiler açısından kapitalizmin gelişmesi için en iyi koşulları hiç kuşkusuz ulusal devlet sunar.» (a.g.e., s.422)

II. ve III. Enternasyonallerde baskın bir tavıra dönüşecek olan «ortodoks» [katı gelenekçi] kavramın kısaca tanımlanışı işte böyle ! Bu kavram II. Enternasyonal'de en iyi hazırlanmış biçimiyle kendini şöyle koydu :

- 1) ya Van Kol'ün revizyonizm adına (bkz. Bernstein, Vandervelde, Terwague, Rouanet...) ulusal sosyalizm kavramlarının sömürgeciliği korumayı ve geliştirmeyi içerdiğini açık bir şekilde kabul eden^[31] Sosyal-Demokrasi'nin sömürgeci amaçlarını bütün çıplaklığıyla ortaya koyarak açıkça dile getirdiği “sosyalist” ulusal-emperyalizm^[32] eğilimine her seferinde daha açık bir cevap olarak ;
- 2) ya da Bauer'in^[33] başlıca temsilcisi olduğu bir avusturyalı marksist kavram diye isimlendirilene tesadüfî bir “cevap” olarak.

Bu sırada Bauer'in konumu («Ulusal Toplulukların ve Sosyal-Demokrasi'nin Sorunu» başlıklı kitabında belirlenmiş olan konumu), Avusturya'da gelişmiş olan baskın tavrın temelini oluşturuyordu. Her ne kadar önce Kautski (özellikle «Ulusal Topluluk ve Enternasyonalizm» makalesinde), daha sonra Stalin (Koba imzasıyla yazdığı, asıl olarak «Marksizm ve Ulusal Sorun» başlıklı bir dizi metinde) ve Lenin (asıl olarak «Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine» başlığını taşıyan bir dizi makalede) Bauer'in çalışmasının kimi veçhelerini eleştirmeye çalıştılsa da, asıl kaygıları, gerekli değişiklikleri yaparak Bauer'in çalışmasına genel bir geçerlik kazandıracak biçimde bu çalışmayı uyarlamaktır, ve böylece, Bauer'in, «revizyonizm»e karşı «ortodoks marksist» konumu sistemleştiren ilk kuramcı olduğunu kabul etmektir. Bizzat Kautski, Bauer'in tavrıyla Marx'ınki arasındaki devamlılığı savunmakla sistemli bir biçimde meşgul oldu^[34] ; bu konuda şunları söylüyordu : “Aramızdaki (Bauer ve Kautski arasındaki, “Le Communiste”in notu) belirgin tek ayrılık, ulusal topluluklara yönelik uygulanacak politika konusundaki önemsiz

farklılıklardı.”^[35] Bauer’le ortodoksların kalanları arasında olanlar bunlardı ; ikinciler Bauer’in kavramlarını genelleştirdiler, düzeltip geliştirdiler ve böylece ona vücut verdiler.

Bauer ulus tanımında tarihsel ve toprak birliğine ilişkin unsurları öne çıkarttı ; dilsel ve ırksal unsurlara daha az önem verdi. Bu da tanımını tam bir belirsizliğe düşürdü : «Kader birliği topluluğu temelindeki bir irade birliği topluluğunda birleşmiş insanların birliği» ; Kautski ve Stalin’e onu kolayca «eleştirme» olanağını veren, «bütün toplumsal oluşumların yani kişiler, topluluğun kendisi, devlet, çeşitli birlikler, sendikalar, partiler... ve hatta anonim şirketlerin» (Kautski) bu tanıma girebilmesidir. Kautski ulusu, «bölüşülen topraklar bir dizi ortak çıkar, ortak kavram ve ortak duygulara yol açabilir»i ikinci sırada ekleyerek dilden itibaren tanımladı (yeri geldiğinde de Bauer’in konumunu gülünçleştirerek alay etmesini sağlayan buydu). Stalin de (Lenin tarafından övülmüş olan)^[36] şu tanımlı veriyordu : “Ulus istikrarlı bir insan topluluğudur ve bir kültür topluluğunda kendini ortaya koyan ruhsal yapı, iktisadî yaşam, toprak birliği ve dil topluluğu temelinde tarihî olarak belirlenmiştir.” (Stalin)

Bu sonuncusu «resmî» marksizmin tanımı olacaktır. Başlangıçta devlet sorununda olduğu kadar parti sorununda da daha federalci bir çözüm Bauer’in tanımına uygun düşüyordu. Kautski ve Stalin’inkiyse daha merkezci bir çözüme tekabül ediyordu. Bauer Avusturya’daki ulusal sorunun, Avusturya’yı oluşturan topluluklardan her birinin kültürel özerkliğiyle siyasî olarak çözülebileceğini düşünüyordu başlangıçta ; ama yavaş yavaş kavramları ulusal kendi kaderini belirlemeye doğru, «halkların kendi kaderlerini tayin hakkı»na doğru geliştirdi. Ulus tanımı üzerine başlangıçtaki tartışmaya rağmen, açıkçası ortodoks tavır kendini Kautski’nin eski veciz tanımına uyarladı : «Ulusal devlet, çağdaş koşullara en iyi uyan devlet biçimidir».

Pratik tutum konusundaki sonuçlar ya da resmî «marksizm»in mantığı...

Sosyal-Demokrasi’de ağır basan mantık, kapitalizmin ilerici olarak gerçekleştirdiği bütün her şeyi, „kapitalizm-öncesi“ kösteklere karşı burjuvazinin gelişmesi ve demokrasi yönünde ilerleyen bütün her şeyi desteklemektir. Bu tutumun da kimileri için açıkça işçilerin çıkarlarını reddetmek anlamına gelmesi, başkalarının da yanlıcı bir tarzda bu çıkarlara sadık kalmayı öne sürmeleri olgusu, işleri pek öyle temelinden değiştirmez ; zira proletarya – tarihî kanıtlar temelindeki başka açındırmalarla bunu göstereceğimiz gibi – kendisini sınıf olarak, ayrı bir parti olarak reddettiğinde, kapitalizme ait görevleri destekler ve yalnızca bir değer üreticisi olarak davranır. Böylece ulus, halkların özgürce kendi kaderlerini belirlemeleri, bağımsız ulusal devlet... resmî „marksizm“in „ezilen uluslar“ın bayrağı olarak çektiği özellikle demokratik bir talep oldu. Hatta Sosyal-Demokrasi’nin en köktenci konumu, söz konusu olanın „bütün burjuva devrimlere özgü bir eğilim“ olduğunu, sadece bölgesel ve yerel özerkliğin söz konusu olmadığını, ama bundan özgürce „ayrılma hakkı“nı, „bağımsız ulus devletlerinin oluşumu“nu (Lenin) anlamak gerektiği üzerinde ısrar edecektir hep. Irk, dil, gelenek, kültür temelindeki devletlerin oluşumunu destekledikleri bu talep – bu talebin hiç de proleter mücadele perspektifinde yer almaması (kimi stalinci akımların iddia edeceklerinin tersine)^[37] olgusuna rağmen, daima bunları savunmanın gerekliliği üzerinde ısrar ederek – Lenin tarafından şu formülde özetlendi : «Bir ulus, BİR devlet !»

Resmî „marksizm“in kavramlarından itibaren kabul edilmiş bir davranışın genel bir biçimde ve kısaca sentezlenmiş hali bu i°te.^[38]

Genel ele°tiri...

En incesinden, en karışık ve en köktencileri de dahil olmak üzere bütün çağdaş değişkeleriyle birlikte bu kavramın (bazıları bu kavramları İtalya Komünist Solu'nun programıyla uyarlık içinde geliştirmeyi iddia etmeye kadar gidiyor) bir tek işlevi vardı : proletaryayı bölmek ; onu örgütsüzleştirmek ; dünyanın bölüşülmesi (yeniden bölüşülmesi, yeni devletlerin kurulması, ayrılmalar, birleşmeler vs.) için burjuvalar arasındaki kaçınılmaz ve sürekli mücadelelerde proletaryanın kurbanlık koyunlar olarak kullanılmasını sağlamak. Böylece bu kavram, gezegenimizin bütün bölgelerine yayılmış kapitalist savaşlarda proleterleri asker, gerilla, işbirlikçi, askerî gücün veya ulusal yeniden kuruluşun örnek işçileri olarak hizmet ettirmekten başka bir şey olmayan, olmamış olan bir ideolojik pekiştirmeye yaradı.

Sosyal-Demokrasi, stalinizm, troçkizm, maoizm vs. bu kavramların başlıca etmenleri oldular. Burada söz konusu olan taktik bir hata ya da coğrafi bir bölgeye veya belirli bir döneme ait durum ve koşulların yol açtığı bir sorun değildir. Tersine, bu noktada proletaryayı ezme programlarında tam bir sürekliliği koruyan – daha önce gördüğümüz gibi – karşı-devrimin taşıyıcısı ve başka ülkelere yayıcı özneleri karşısında bulunuyoruz.

Bu kavram, başından sonuna kadar yanlıştır ; kapitalizmin, bütün devindirici güçlerin dışında kendiliğinden geliştiğini söyleyen düşünceye tekabül eder bu kavram ve bu nedenle karşı-devrimin bir silâhını oluşturur.

Burada eleştirdiğimiz bu kavramın görünümülerinden her birini daha esaslı bir biçimde yok edebilmek için Lenin, Stalin ve Kautski'nin ulus tanımlarını – aynı zamanda zımnen devlet kavramlarını da – „kabul ediyoruz“ ilk aşamada. „Ulusal“ devlet konusunda bu teorisyenlerin, devletin, başka bir sınıf üzerinde diktatörlüğünü uygulayan bir sınıfın örgütlü gücü^[39] olduğunu – yani ne eksik ne fazla, devletin burjuva tanımını (herhangi bir burjuva hukuk kitabında bulunabilecek olan bir tanım) ifade ediyorlar – «unuttuklarını» gözden uzak tutmamak gerekir. Resmî «marksist» kavrama özgü «ulus» (dil, ırk, kültür vs. topluluğu) ve devlet (ülke) tanımlarını içeren bu açıklamadan sonra, eleştirdiğimiz teze tekrar dönelim ve onu gerçeklikle karşılaştıralım...

Açıktır ki bu tez gerçekliğin en ufak bir zerresini bile içermiyor. Tıpkı „farklı uluslardan oluşan“ devletin bir istisna olmaması gibi, „ulusal devlet“ de kapitalizmin ne ilkesi ne de ölçüsüdür. Şimdi olgulara çok hızlı bir göz atalım...

a} Afrika veya Asya'da İlk Çağ'ın bütün büyük „uluslar“ı (Çin, Mısır, Persler...) bugün birçok devlete bölünmüş durumdadır. Bugünkü sınırlar, dünya sermayesinin çeşitli bölüğüleri arasındaki savaşlar sonucu – böylece onlardan her birinin gerilemesini veya ilerlemesini onaylayarak – çizilmiştir. Öte yandan bu devletlerin büyük bölümü, çok çeşitli ulusal birliğe (dil, budun, kabile, din... çok çeşitli) bağlı insanlardan oluşmuştur. Ve daha şimdiden burada söz konusu olan, kapitalist dünyanın yarından çok daha fazlasıdır (nüfusuyla, topraklarıyla, sefaletiyle)... sermaye için sahip olduğu düşsel, pırlıl pırlıl saçma düşünceleri nedeniyle Sosyal-Demokrasi, bunu kabul edemese de bu böyle.

b} ABD'nin üretim potansiyelinin o günlerin diğer büyük güçlerinkine eşitlenmeye başlamasının yalnızca bu dönemde olmasına karşın, Sosyal-Demokrasi'nin doğuş döneminde, kapitalizmin daha o zamandan beri var olduğu Amerika'da, bu tez kendi gerçeksizliği tarafından yok edilir aynı zamanda :

b'} Doğrusu zorlukla bir „alt,geri aşama“ veya bir „istisna“ olarak nitelenebilecek olan USA,

tam da „farklı milliyetlerden oluşan“ bir devlettir (budunlar açısından olduğu kadar diller vs. açısından da). ABD, „amerika“ sermayesinin ucuz el emeği ihtiyacına – ve göçmenlerin ülkelerindeki el emeği fazlasına – bağlı olarak farklı dönemlerde ortaya çıkan göçmen dalgalarıyla kurulmuş bir ülkedir özellikle. Hangi bakış açısından bakılırsa bakılsın (iktisadî, budunbilimsel vs...), bu ülkenin tarihindeki benzer unsurlar (amerikalı yerliler), farklı unsurlardan çok daha az sayıdadırlar.

b”} Amerika kıt’asının kalanıyla ilgili şunlar gözlenir... Eğer latinleri bir ulus olarak kabul ediyorsak, açıktır ki bütün dünyadaki çok sayıda „küçük devlet“te dağılmış durumdadırlar (Güney, Orta, Kuzey Amerika ; Batı ve Doğu Avrupa vs...) Amerika’nın yerlisi milliyetlere gelince (keçualar, aztekler vs.), onlar da dağılmış haldeler. ABD konusundaysa... yerli halkın hemen tamamı katledildi ve hiçbir biçimde herhangi bir federe „devlet“ içinde „devlet“ oluşturamazlar. Yani burada (ABD) tam bir ulusal farklılık gözlenir ve de yerlilerin, zencilerin ve melezlerin beyazlara göre azınlıkta oldukları „devletler“de nüfus, bütün avrupalı uluslardan art arda gelen göçmen dalgaları karışımından oluşmuştur (kıdem bakımından en sonda gelen dalga, burada „yabancı“ olarak kabul edilir ; bu son dalga da, kendinden öncekileri „uluslaşmış“ gibi düşünür).

c} Hiç şüphesiz avrupa Sosyal-Demokrasi’nin sınırlı ufkunu oluşturan Avrupa „devletleri“ de düşünülse, „ulusal devletler“ kavramı yine de yanlıştır. Avrupa’da ülke değiştirmeden, iki-üç kez konuşulan dil değiştirilir ; Avrupa’nın en büyük budunlarından hiçbiri (cermen, slav, latin vs...) tek başına bir devlete tekabül etmez, bire bir çakışmaz ; küçük budunlar (basklılar, ermeniler vs...) için de aynı ; ne katalanlar, ne brötonlar, ne valonlar bir devlet oluşturamazlar. Avrupa’nın bütün devletleri farklı uluslardan oluşmuştur. İşte birkaç örnek...

- ü *Fransa* ; katalanlar, brötonlar, basklılar, korsikalılar, alzaslılar, martinikliler vb...
- ü *Büyük Britanya* : galliler, irlandalılar, iskoçyalılar,ingilizler vb...
- ü *Yugoslavya* : sırpalar, hırvatlar, boşnaklar, arnavutlar, slovenler vb...
- ü *SSCB* : ruslar, litvanyalılar, ukranyalılar, çeçenler, kazaklar vb...
- ü *Belçika* : flâmanlar, valonlar vb...
- ü Ve daha pek çok ba°ka örnek...

Ne İtalya ne Almanya ne de bir başka ülke, „ulus“ ve „devlet“ arasındaki bire bir çakışmanın modeli olamaz.

Kapitalizminin kuralının, Kautski ve daha başkalarının göstermeye çalıştıklarının tam tersi olduğunu gözler önüne sermek amacıyla „farklı uluslardan oluşan devletler“in bu listesini uzatmak pek de zor olmasa gerek. „Ulusal devlet“in (hep resmî „marksizm“e göre tanımlanmış) kapitalizmin gelişmesinin ne kuralı ne de ilkesi, aynı şekilde „farklı uluslardan oluşan devlet“in de ne bir istisna ne de bir alt/geri aşama olmadığını göstermek için, dünyaya atılan bu hızlı bakış fazlasıyla yeter.

Bu açıklamadan sonra, şimdi kendi kavramımızı (komünistlerin hep sahip oldukları kavramı) ortaya koyabiliriz... bir sınıf bakış açısı olarak, bir hareket noktası olarak.

DEVLET

Devlet, ne bir toprak parçası ne bir topluluklar birliği/bütünlüğü ne de eşsiz bir haktır, ama iktidarını koruma amacını taşıyan hakim sınıfın bir örgütüdür. Kapitalist devlet, sermayenin genişletilmiş yeniden üretimini ve dünya sermayesinin birikiminde gerekli emek gücününün sürekli boyun eğişini güvenceye almanın örgütüdür her şeyden önce.

Bu amaçla devlet, proletaryayı örgütsüzleştirecek ve – ya seçmenler olarak (parlâmenter veya başkanlık demokrasilerinde), ya da bir „tek parti“nin üyeleri sıfatıyla (halk demokrasilerinde veya faşist demokrasilerde) toplumu yeniden oluşturarak – onu yurttaşlar birliğinde erimiş/dağılmış halde tutacak olan, – baskıcı ve ideolojik unsurlardan oluşan – bütün bir yapıyı düzenler, kurar.

Devletin temeli „ulusal“ (az önce ele alıp incelediğimiz klâsik tanıma göre) değildir. Onun gerçek dayanağının ve var oluş nedeninin dil, ırk, toprak bütünlüğü, gelenek vs. türünden unsurlarla hiçbir alâkası yoktur. Kapitalist devlet, gerçekliği „ulusal“ olmayan, ama dünya ölçüsünde olan sermayeye uygundur, ona tekabül eder.^[40] Sermayenin dünya çapındaki varlığı, devrimin asıl düşmanı sıfatıyla, yaşayan ve özsel bir gerçeklik olarak ortaya çıktı her şeyden önce. Kendini ayaklanmış proletaryanın karşısında bulunduğu kez, bütün ülkelerin ve «uluslar»ın devleti^[41], sınıf çıkarlarını korumak amacıyla birleşik bir kitle gibi davrandı. Paris Komünü esnasında sermayenin bütün bölüngüleri, proletaryaya birleşmiş olarak karşı koymak gayesiyle aralarındaki kavgaları terk ettiler ; 1917 bunun bir diğer örneğidir ; daha yakın tarihlerde, 68'den beri binlerce devrimci, o biricik ve aynı devlet gerçekliğiyle, bu durumda ülkeler arası savaşlardan da önde gelen soruşturmalara maruz kaldılar. Dünya burjuvazisinin varlığı ve proletaryanın bütün örgütlenme eğilimlerine devlet olarak karşı koyma ihtiyacı, sermayenin dünya çapında oluş gerçekliğine tekabül eder.

Bu aynı gerçekliğin özsel ama çelişik bir başka bileşeni daha var : kapitalizm rekabetsiz, sermayelerin, şirketlerin, sınaî grupların, malî konsorsiyumların vs. mücadeleleri olmaksızın var olamaz. Sermaye grupları arasındaki savaş, – bir üretim tarzı olarak, kapitalist pazarın küreselliği sıfatıyla – sermayeden ayrılmaz, onun özünde vardır. Bunlar, sermayenin birliğinin zorunlu ve çelişkili yanlarıdır.^[42] Bu nedenle, örgütlü proletaryanın güçlenmesi ve ortaya çıkması karşısında, devletin kapitalist hakimiyetin dünya çapında bir örgütü olarak – askerî kumandanlıklar, adli aygıtlar, gerekli tamamlayıcı baskı önlemleri düzeylerinde – biçimlenmesi, görece olarak kısa bir sürede gerçekleşemez ve mükemmelleşemez. Gerçekte sermayenin devleti, dünya ölçüğündeki hayatî işlevlerini (kapitalist diktatörlüğün korunması) terk etmeksizin sermaye gruplarını temsil eden farklı devletlerin – dağılarak, yeniden örgütlenerek, askerî ve ekonomik sınırları bozarak, yeniden düzenleyerek – ülkesel, askerî, ideolojik vs. birbirinden ayrı örgütlerinin karmaşık birliğinde somutlaşır.Devlet bu özel biçimleri altında, onu oluşturan aygıt tiplerinde özellikle kendini belli eden önemli bir benzeşmezliğin (ulusal devletler denilenler konusunda gördüğümüz gibi) unsurlarını içerir. Böylece aralarından bazıları (kimi ordular ve emniyet güçleri gibi), toprak bütünlüğüne (ülke) bağlıdır ; diğerleri (malî örgütler, dinsel kurumlar vs. gibi), tersine bu plânda düşünülemezler.

Askerî alana taşınmış kapitalistler arası mücadelelerin doğrudan proleterlerin imhası (sermaye, namluları için yalnızca baruta değil, ama o namluların önünde duran canlara yani kurbanlık koyunlara da ihtiyaç duyar !) ve de komünizmin koşullarına (bir başka ifadeyle proletaryaya) karşı kendini kabul ettirme anlamına geldiği apaçık bilinirken, sermayenin küresel devletinin somutlaşmasının bütün biçimlerinde, her halükârda proletaryaya karşı dünya ölçüsündeki mücadelelerinin unsurları gibi sermayeler arası mücadelenin unsurları da görülür. Bu unsurlardan hiçbiri gözden kaçırılmazsa, «ulusal» devlet gerçeği de anlaşılacaktır.

«ULUSAL» DEVLET

Lenin ve Kautski'nin «ulusal» devleti mevcut değildir ; bu bir gerçeksizliktir. Zira ücretli işi sürdürmekte çıkarı olanlar ve bu işi yaparken yorgunluktan geberenler arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı gizlemeye yarayan bütün araçlardan yararlanarak bir başka sınıfı sömürmek isteyen bir sınıfın örgütlü gücü [iktidarı], bu sömürünün sömürülenlerin işbirliğiyle gerçekleşmesi için değil yalnızca, üstelik yine bu aynı sömürülenlerin sermayenin farklı bölüğüleri arasındaki mücadelelerde kurbanlık koyunlar olmaları amacıyla da zorulu olarak farklı seviyelerde örgütlenmelidir. Devletin hep «ulusal» bir kimlik arkasında gizlenmeye çalışması bu yüzdendir. Burjuva devlet için söz konusu olan şudur : ideal biçimi ırk, dil vs. topluluğu olarak kalan (her ne kadar bu ideal biçimin gerçekliğe çok az uyduğunu görmüş olsak da), bütün vatandaşları arasında paylaşılan bir kültürü, özel bir tarihi olan bir toprak ve hukuk bütünlüğü olarak ortaya çıkan ve burjuvazinin diktatörlüğü gerçeğini gizleyen bir kavramda (vatan) bireyleri sermayenin hizmetinde demokratik şekilde birleştirerek var olmaktadır.

Öyleyse ülkeler arasındaki sınırlar, sermayenin bölüğüleri arasındaki mücadelelerin bir sonucundan (istikrarsız, değişken) başka bir şey değildir. Her ülkede (veya merkezî bir hükümeti olan olan ülkeler grubunda) bir tek ordu var olduğu ve baskıcı bir tek hukukî yapı (merkez) yeniden oluşturulduğu zaman, «denge» (istikrar) yeniden kurulmuş olarak kabul edilir. O halde bizzat bu nedenle sermayenin ırksal, dilsel ya da başka unsurlarla uygunluğa, tarihsel olarak hiçbir ihtiyacı yoktur. Sermaye diktatörlüğünün yaşam tarzı olan sürekli istikrarsızlık karşısında, devletin yeniden örgütlenmesi, hâlâ ulusal düzeni bozan/karıştıran unsurlara (önce devrimci ve enternasyonalist proletarya ; sonra da, proleterlerin bir bölümünü kendi bayrağı altında silâhlı güç halinde birleştirerek bir başka ulusal birlik için veya bir başka ülke kurmak/ayrılmak için mücadele eden burjuvazinin kimi bölüğüleri) karşı şiddet uygulanmasının tekeli yeniden kurmaktır.

Proletarya ile burjuvazi arasında çıkar birliğine dayanan bir topluluğun mevcut olmaması (tam tersi !) olgusuna uygun olarak burjuva devletin bütün stratejisi, düşsel, hayalî bir topluluk kurmaktır. Bu topluluğun özsel temeli, demokrasiyi gerçekleştiren meta dünyasıdır (her şeyin tek ortak varlığı olarak değer). Ama burjuvazinin belirli bir bölüğüünün çıkarlarını taşıyabilmesi için bu topluluk, diğer bölüğülere karşı koymaya, ittifaklar oluşturmaya, büyük birlikler kurmaya vs. yetkin bir «ulusal devlet» sıfatıyla derhâl ulusal alanda kendini koymalı, göstermelidir. Lâkin bütün bunlar, ulusun sözde kurucu unsurlarına (dil, din, toprak birliği vs. topluluğu) rağmen, bir türlü bir araya gelmezler. Yaşayabilmesi ve gelişmesi «ulusal topluluklar» arasındaki pek çok savaştan geçen sermayenin dünya devletinin somutlaşmasının aldığı biçim, – sömürülenlerin ve sömürenlerin aralarındaki uzlaşmaz çelişkiyi inkâr ettikleri ve de kendilerini aynı topluluğun parçaları, «ulus»un kurucu unsurları gibi düşündükleri – ulusal devlettir ve/veya bir ulusal devletler birliğidir. Burjuvazi bize her zaman «ortak var oluş biçimimiz»den, «görmekli geleneklerimiz»den, «alışkanlıklarımız»dan, «ahlâkımız»dan, «kültürümüz»den vs. dem vuracaktır... ve ortaya çıktığında, belli bir dil veya budun topluluğu da bu «ulusal kimliği» güçlendirmek için kullanılır.

Sonuç olarak özü demokratik, bir başka deyişle diktatörlüğü proletaryayı örgütsüzleştiren ve halkın içinde eriten sermayenin devleti – kendisi için «ulusal varlık» efsanesinin ırk, dil vs. gibi fizik unsurlar üzerine olduğu kadar «proleter enternasyonalizmi», futbol, «sovyetler», Kur'an ve «ulusal topluluğu kurmuş» olduğu söylenen kişilerin tamamen uyduruk hikâyeleri kadar birbiriyle uyumsuz, tutarsız unsurlar üzerine de temellendirilen sermayenin devleti – «ulus»un asıl maddî unsurudur.^[43]

Sosyal-Demokrasi'nin ve – karşı-devrimci aynı programsal değişmezliği koruyan – bütün tarihsel ifadelerinin tersine partimiz, proletaryanın partisi, ulusun tanımını, hakim sınıf olarak burjuvazinin örgütü sıfatıyla daha soyut olan devlet genel kavramından çıkartmıştır her zaman ; tarihsel olarak az ya da çok açıklık ve tutarlılıkla formüle edilmiş ve burada sentezlediğimiz bir anlayıştır bu.

Sosyal-Demokrasi'nin içinde veya dışında, ama değişmez bir biçimde ona karşı olarak örgütlenmiş komünist sollar, gerçekte ulusun, burjuvazinin proletaryayı uluslar arasındaki mücadeleye, yani başka proleterlere karşı mücadeleye sürüklediği bir silâhtan başka bir şey olmadığını kavramışlardı. Bu metinde, bütün farklı katkılarını, sınırlarını ve hatta «ortodoks», resmî «marksizm»in çürümüş pisliklerine karşı çıkan «Sosyal-Demokrasi'nin» köktenci sol militanlarının (Strasser, Luxembourg, Pannekoek, Bukharin, Gorter^[44] veya devrimci anarşizm yani Bakunin ve daha pek çoğu) yanılıklarını tahlil etmemiz imkânsız olsa da ; gene de bu konuda İtalya Komünist Solu'nun katkılarının altını çizmeyi ihmal edemeyiz.

İtalya Komünist Solu

Troçki'nin son dönemlerinin troçkizmine yakın bir programları olan bugünkü grupların bir bölümü (yalnızca İtalya'da değil)^[45], İtalya Komünist Solu'nu [bundan böyle İKS kısaltmasıyla anılacak] savunuyor. Gerçi sözünü ettiğimiz bu gruplar, özellikle tecritinin, yalıtılmışlığının yoğun olduğu yıllarda (20'li yılların sonlarından itibaren II. Dünya Savaşı'na kadar) İKS'nun yolumuzun kızıl ipini hâlâ koruduğu gerçeğini (hakim bütün bir karşı-devrime rağmen) pek bilmedikleri veya tamamen saklamadıkları zaman, bu hareketin temel katkılarını hiç anlamamışlardı. Stratejik ve programatik kavramlarımızın açıklığa kavuşturulması bakımından en büyük katkıyı üretmiş olan İKS'dur.

İKS'nun anti-faşizm, demokrasi, demokratik haklar, ulus ve devlet arasındaki ilişki, ulusal azınlıklar vs. üzerine olan bütün merkezî tavırları [anlayışları, konumları], – utanmazlıkları, İKS'nun ulusal kurtuluşun, demokratik haklar için mücadelenin vs. yandaşı olarak tanıtmaya kadar varmış olan – bu gruplar tarafından «unutuldular» veya tahrif edildiler. Bu grupların yaydığı ve geliştirmeye devam ettikleri önemli bir karışıklık da [anlaşılmazlık, bulanıklık] şudur : komünist programın tarihsel değişmezliğini, – onu belirli bir dönemde savunmuş olan – bütün grupların, kişilerin, basının ve – az ya da çok uzlaşmaz karşıtlıklarını ortaya koymuş olan – dönemsel bütün güç ilişkilerinin üstünde olduğunu anlamadaki yetersizlikleriyle falan ya da filân yoldaşın kişiliğine biçimsel bağlılıkları üzerine kurmuş olmalarıdır.

Ulusal sorun konusunda İKS, II: ve III. Enternasyonal'le – doğru bulduğumuz ve sahiplendiğimiz – tam bir kopuşa doğru gelişti. İKS'nin kopuşlarının, bu konudaki savlarının tarihçesini burada yeniden ele almak mümkün değil. Bu yüzden şimdilik temel birkaç programatik alıntıyı aktarmakla yetineceğiz.

1924'te İKS önemli bir yazı yayımlar : «Komünizm ve Ulusal Sorun». Tarihsel tecrübeleri incelemeyi ve proletarya mücadelesi için zorunlu görünen sonuçların anlaşılır biçimde hazırlanmasını reddetmeksizin bu yazının amacı, Komünist Enternasyonal'deki egemen oportünizmi ulusal sorunda (stalinci tavır : «Marksizm ve Ulusal Sorun») cevaplamak değil yalınca, dahası programatik devamlılığın, gerçek değişmezliğin gerekliliğini açıklamaktı aynı zamanda.

Kautski, Lenin, Stalin'in tavrıyla karşıtlık içindeki İKS, Bordiga'nın kalemiyle şunları iddia

edecekti :

«Onlar (oportünistler), burjuvazinin asla gerçekleştiremeyeceği^[46] fikirleri, ama burjuvazinin, yığınların bu fikirlere güveneceklerini görmekte çıkarı olduğu fikirleri doğrulayıp aklıyorlar. Yani oportünistlerin siyaseti, «küçük adımlar»la bile olsa, var olan durumun amelî ve etkin gelişmesini ilerletmeye izin vermez, ama karşı-devrimci ve burjuva bir çıkar içinde yığınların ideolojik bir hareketliliği gibi görünür... daha fazla değil.»

«Ulusal birliğin ilkesine gelince... hiçbir zaman yığınları ajite etmek için kullanılan bir cümleden daha başka birşey olmadığını kanıtlamak zor değil ve, varsayımların en iyisiyle, kimi küçük-burjuva aydın tabakalarının bir kuruntusudur.»

Söz konusu yazının devamında, bütün bu metin boyunca özellikle göstermek istediğimizi de eklemiş yoldaşlarımız :

«Eğer kapitalizm için büyük devlet birlikleri bir ihtiyaç olduysa, bu birliklerden hiçbirinin şu ünlü ulusal ilke üzerinde kurulmadığı da bir o kadar gerçektir ; ayrıca somut olarak saptanması da çok zordur. Hiç şüphesiz devrimci olmakla suçlanamayacak bir yazar, Vilfredo Pareto, 1918'de yayımlanan bir makalesinde «ulusal birliğin varsayılan ilkesi»nin eleştirisini yaptı. Bu makalesinde, ulusal ilkeyi belirlemeye yarayabilecek olarak görünen çok sayıdaki ölçütün (budunsal, dilsel, dinsel, tarihsel vs...) aşikâr yetersizlikleri gibi, doyurucu bir tanım bulmanın imkânsızlığını da gösterdi. Kısacası, kendi aralarında veya ulaştıkları sonuçlarda, hepsi birbirinin tersini söyler, sözleri birbirlerini tutmaz.» (Bilan, ¹ 7, s. 232 ve sonrası)

Devletle ulus arasındaki ilişkiyi daha iyi kavramaya elveren bu temeller üzerindedir ki, İKS, «ulusal kurtuluş savaşları»nın gerçekte emperyalist savaşların sadece bir örtüsü, bir kılıfı olduğunu öne sürdü.

Bu sonuncu noktanın neden ibaret olduğunu kısaca görmeden önce, falan ya da filân «yoldaş»ın konumunu değiştirmiş olması gibi basit bir nedenle böylesine temel bir programatik katkının dışlanamayacağını altı çizilmelidir. Örneğin 50'li yıllarda Bordiga, – Kutski, Lenin ve Koba'nın bu konudaki düşüncelerini kabullenerek – konumunu tamamen değiştirdi ve ulusu tanımlamanın ölçütleri olarak budunsal, dilsel vs. etkenleri kabul etmeye kadar vardı. Neyse ki komünist program, – hem her türlü kişisel özellikten uzak, nesnel bir program olarak, hem de burjuvaziyle proletarya arasındaki güç dengesinin ve komünist gruplarla militanların karşı-devrime gösterdikleri direnme yeteneklerinin git gellerine rağmen değişmezliğini koruyarak – proletarya hareketinin tarihini etkilemiş olan şu veya bu kişinin gidişatına bağlı değildir. Böylece İKS'nun tarihsel tavırları, aralarında grubumuzun da yer aldığı bir düşünce ve ifade birliği aracılığıyla kendilerini ortaya koymaya devam ediyorlar.

Buna karşılık İKS'nun 20'li yıllardaki temel katkılarını yadsıyarak onu sahiplenen ve «ulusal mücadele»in – «Programme Communiste» türünden – savunucusu gruplar, Kautski ve Stalin gibi saygın teorisyenleriyle birlikte II. ve III. Enternasyonallerin «ortodoksluğu»nun acınacak mirasından başka bir şey olmayan karşı-devrimci konumlarını aklamak gayesiyle Bordiga'nın 50'li yıllarda kaleme aldığı metinlerde en büyük tanıklarını bulurlar. «Prométhée» yayınlarında yer alan bir dizi metnin yayımlanması buna tekabül eder ; söz konusu metinler, yalnızca kapitalizmin ve ulsal sorunun berbat bir çözümlemesi olmakla kalmazlar, üstelik – daha sonra 30'lu yılların troçkizmini övmeye dönüşmüş olan – Kautski ve Stalin hayranı bir gençlik tavrının da ifadesiydiler. (bkz. A. Bordiga'nın «Marksçı Kuramda Irk ve Ulus Etkenleri» ; «İskra» tarafından yayımlandı.) Tarihin bütün oportünist ve revizyonistleri gibi, kendi tutumlarına zıt olan gerçekten devrimci konumları

(İKS'nunkiler de dahil) gizleyerek, Bordiga'nın metinlerini özelleştirmeye ve kişiselleştirmeye (Kautski'nin Marx'a, Stalin'in de Lenin'e yönelik olarak yaptıkları türden) başvurmak zorunda kaldılar.

Tekrar İKS'nun düşüncelerine dönelim (ve geçmişin şu kötü Kautski taklitçilerini eleştirmeyi de bırakalım). 20'li yıllardaki bu metinlerin devamlılığı içinde Bilan, ulusu irksal, dilsel, dinsel vs. unsurlardan çıkarttıran hakim kavrama karşıydı :

«Marksistler için bir «ulus»un, bir «halk»ın ve ulus olarak ortaya çıkacak olan azınlık ulusların «hak»ının nerede başlayıp nerede bittiğini göstermekte hiçbir yeterli ölçüt mevcut değildir. [...] Burjuva ulusal devletlerin veya çok uluslu devlet gruplarının temsil ettiği karışımlar, ne ırk ne de tarih açısından doğrulanıp geçerli sayılabilirler. Yalnızca iki olgu «ulusalcılık» üzerine olan bu akademik gevezelikleri canlı tutar : dil ve toprak birliği... ve bu iki unsur da, savaşlar ve fetihler yoluyla durmaksızın değişmiştir.» (Bilan, ¹ 14, s.473)

İKS, söz konusu unsurları «ulusal»ı belirleyen olarak redderken, sınıf baskısının ve aynı zamanda burjuvazi için emperyalist savaşında bütün sınıfları seferber etme ihtiyacının da ulusun temel unsurları olduğunu iddia ediyordu (tamamen bugün bizim yaptığımız gibi) ; uzlaşmaz devletlerin varlığını açıklayan da bu aynı gerçekliktir :

«Kapitalist devlet ve ulus birbirlerinden ayrılmaz iki kavramdır ve her biri kendini diğerine bağlar. Devletsiz bir «ulus»un varlığı, «ulus»suz bir devlet kadar imkânsızdır. Gerçekte ulus, dünyanın fethi için mücadele eden burjuvazinin çıkarları etrafında bütün sınıfları harekete geçirmenin gerekli toplumsal ortamıdır ; ama hakim sınıfın konumunun bir ifadesi olarak ulusun ekseni, yalnızca bu sınıfın baskı aygıtı olabilir... yani devlet.

1789 Fransız Devrimi, daha o zaman berrak bir biçimde bu iki kavramın temel bağımlılıklarını gözler önüne serdi : İnsan Hakları egemenliğinin (özgürlüğün, kardeşliğin, eşitliğin hükümranlığı) ilânını, yabancı işgal karşısında diğer sınıflarla bağlantılarını kuvvetlendirmek için burjuvaziye gereken devrimci terörle aynı zamanda gerçekleştirdi. Kapitalist devlet ve «ulus» yan yana yürüler yani... zira burjuvazinin iktidara gelişi, bundan böyle proletarya mücadelesi anlamına gelecek olan gelişmesiyle yeni hakim sınıf oluşu arasında henüz belirmeye başlayan karşıtlığa ve üretim cihazının kazandığı kollektif, yeni niteliğe de damgasını vurur. Burjuvalara rahatça kârlarını çoğaltma olanağını veren uluslararası bir genişlemeye bağlı olarak ortaya çıkan üretici güçlerin devasa gelişimini karşılama ihtiyacı, kapitalist devletler arasındaki çekişmelerin asıl unsurudur ve de ayrı ve uzlaşmaz devletlerin [varoluş] gerekliliğini açıklar. Bu genişleme, iktisadî gelişmeyi kendi burjuva sınırları içinde tutabilecek tek yoldur ; ve bu yüzden o, üretici güçlerin bu genişlemesine cevap veren sınıfın [proletaryanın] yıkımı olarak da anlaşılmalıdır. Kapitalistler arası çatışmalar ve her devletin içindeki sınıf çatışmaları, emperyalist bir savaş için bütün sınıfları harekete geçiren bir devlet yapısını tek başına gerçekleştirebilen ve böylece sınıf mücadelesini körleştiren – devrimci sınıfın savaşa giden yolda boğazlanması amacına hasredilmiş – bir örtü, bir maske olan «ulus»un temel unsurlarıdır.

Ulusal sorunun değerlendirilmesindeki yegâne olumlu gerçek, devlet sorunudur... Lenin'in I. Dünya Savaşı esnasında polonyalı enternasyonalistlere fark ettirdiği, gösterdiği de buydu ayrıca. Fakat bir sınıfın ezilmesini, üretim araçlarının ayrıcalıklı bir kontrolünü belirttiği için devlet kavramı, iktisadî gelişme düzeyini frenlemeye, devrimci tehdidi boğmaya ve emperyalist bir politikayla gücünü arttırmaya çalışacak olan hakim sınıf iktidarını korumaya yönelik bir araç olarak kaçınılmaz biçimde savaş kavramını da içerir.» (Bilan, ¹ 14, s.474)

Hiçbir anlam belirsizliği içermeyen ve emperyalist savaşa gömülmüş bir İtalya'nın Komünist Solu'na tutarlı bir devrimci savaşı sürdürme olanağını vermiş bütün bir komünist programın ayrılmaz bir parçasını oluşturan bu yazı, ulusun devlet temeliyle kapitalist gelişmenin mükemmel bir anlayışıdır. Gerçekte, «ulusal bir devlet»in oluşturulmasını veya bir «ulusal kurtuluşu» – hangi koşullarda olursa olsun desteklemeyi – şu veya bu biçimde savunuların hepsi, doğrudan veya dolaylı ve «iyi ya da kötü niyetleri»nden bağımsız olarak savaşa katkıda bulunurlarken, İKS, komünist programın sözünü ettiğimiz görünümünü biçimlendirerek devrimci mücadelenin silâhlarını sağlamaştırmaya devam etti :

«Gelişen emperyalizm başlangıçta proletarya iktidarı için asıl olan unsurları ezdiğinde bile... varoluş normlarıyla [normal kabul edilen, alışılmış yaşam ölçüleri], toplumsal solunumla [hareketli, canlı, işlerin yürüdüğü bir dünya, bir toplum], kapitalizmin hakimiyet biçimleriyle ilintisi olan her şey, proletarya için değersizdir. Kapitalizm sömürgelerin burjuvalarını veya yoksullarını ezdiğinde, açıklamalarına uymadığında... ne demokratik formüllerin, ne halkların kendi kaderlerini belirleme haklarının, ne de Yurttaş ve İnsan Hakları'nın herhangi bir değeri olamaz. Bu olaylarda proletaryaya müttefikler bulmanın bir alanını görmek yerine, kapitalistler arası çatışmaların bir ifadesini (devrimlerin ve savaşların damgasını taşıyan bir ifade) görmek gerekir... bütün burjuvalar arası dayanışmanın kendini her zaman proletaryaya karşı göstereceği, belli edeceği ; ulusal oyalamaların, şaşırtmaların kitlelerin atılımını frenlemek için mantar gibi bitecekleri ; ve proletarya tamamen durdurulduğunda nihayet burjuvaların savaşa koyulacakları, atılacakları emperyalist bir dönemi [görmek gerekir].»
(Bilan, ¹ 14, s.475)

Sermaye kendiliğinden gerçekleşir ülküselleştirmesinin ve aldatmacasının temelleri...

Kautski, Lenin, Stalin ve daha başkalarının inanmış olduğu «ulusal topluluk»la «ulusal» devleti oluşturan dil, ırk, toprak birliği vs. topluluğu, – çıkarları uzlaşmaz sınıflara bölünmüş bir toplumda, çıkarı genelin çıkarı olarak üstlenilmiş ve tanıtılmış bir sınıfın özel çıkarlarının doğrulanması, kesinlenmesi olan – mevcut dünyanın olumlanmasıdır yalnızca ve daha başka bir şey olamaz. Bu, ya ırk, dil vs. gibisinden maddî unsurların varlıklarının haklı gösterilmesiyle gizlenmiş olan ya da proleterleri burjuvalarla yani sömürücüleriyle aynı çıkar topluluğunun üyeleri olduklarına inandırmaya elverişli tamamen bir başka aptallık olan eksiksiz bir yalan (tek gerçeği, «dünyanın fethi için mücadele eden burjuvazinin çıkarları etrafında bütün sınıfları harekete geçirmenin gerekli toplumsal ortamı» olan), ama var olan bir yalandır (bir tanrıya inanma gibi). Açıktır ki egemen sınıfın hakimiyetinin bu gerçeği, egemen sınıfın çıkarı gereği, gizlenmiş olmalıdır ; sömüren ve sömürülenlerin, – kendini gerçekte olduğu gibi tanıtmayan devletin (bir sınıfın bir diğeri tarafından sömürülmesinin örgütü, hakim sınıf olan sömürücü sınıfın örgütü) bağrındaki – bu ulusal topluluğun «gerçekliği»ne inanmaları gerekir ; bu sınıflı toplumun (birinin çıkarlarının yalnızca diğerkilerinin yadsınmasıyla gerçekleştiği) korunmasına geçerli bir neden sağlayarak, söz konusu sınıf karşıtlığını inkâr eden belirli bir ülke (toprak birliği), bir ideoloji gibisinden unsurları belirleyici görünmelidirler. Sosyal-Demokrasi'nin bütün fikirlerinin (III. Enternasyonal'in ilkelere dönüştürdüğü), devletin ulusal topluluk kılığına bürünme ihtiyacı gibi ortak bir temeli vardır ; kendi özünü (insanın insan tarafından sömürülmesini) gizlemek için sermayenin kendiliğinden geliştirdiği, işte bu ülküselleştirmedi.

KAR^aI-TEZ V *Kendi birikim hareketi için ve bu hareketi içinde kapitalizm,ulusun – kültür*

topluluğu ve ulusal varlıkta ortaya çıkararak, belirerek – dil, ırk, toprak birliği, iktisadî yaşam birliği, ruhsal şekillenme vs. topluluğu temelinde tarihsel olarak gelişen, biçimlenen ve istikrar kazanan bir insan topluluğu olduğuna inandırır görevlilerini (bu yararlı aptalları).

Halbuki ulusal devlet, bir yandan burjuvaziyle proletarya arasındaki hiçbir çıkar ve yaşam topluluğu olmayışının bir ürünü ; diğer yandan – onlar olmaksızın gelişiminin anlaşılmaz olarak kalacağı – kapitalistler arası emperyalist savaşların gelişimiyle proletaryanın sömürsünü güven altına almaya yönelik sermayenin örgütlenme ihtiyacının bir ürünüdür. Kapitalizmi belirleyen (ücretli iş, komünizme karşı savaş) ve bu sahte topluluğun(ulusun) korunmasını gerektiren, bu genel ihtiyaçtır. O halde ulusun yegâne temeli devlettir, yani genelleşmiş ve örgütlenmiş sömürüdür; sermayenin demokratik diktatörlüğüdür... burjuva sınıfın özel ve yıkıcı kârlar getiren emperyalist savaşlarının farklı «düşman» cephelelerinde, değişik ulusal bayraklar altında proleterleri birbirlerini katletmeye gönderme marifetleri ölçüsünde ülkeler olarak somutlaşan bir devlet. Belirleyici olanın, ulus değil ama devlet gücü olarak örgütlenmiş – gelişmek ve kendini kabul ettirmek gayesiyle herhangi bir bahaneyi (dilsel veya sınırlara ilişkin, ahlâkî ya da dinsel, ırkçı veya ırkçılık karşıtı, milliyetçi yahut «enternasyonalist») kullanmayı beceren – sermaye olan ulusal devlet, gerçekten ve tarihsel olarak işte budur. Bencil sınıf bakış açımızdan, komünist hareketin yani kapitalizme karşı oluşan insansal topluluğun bakış açısından bakıldığında... bütün biçimleriyle ulusal devlet, burjuva dünya devletinin bir şubesinden – komünizmin kaçınılmaz örgütlenme eğilimine karşı yaşamaya, hayatta kalmaya çabalayan – sermayenin dünya çapındaki sömürsünün yerel bir temsilciliğinden başka bir şey değildir ve de olduğu haliyle, komünizm için yürütülen (geçmişte, bugün ve gelecekte) proleter eylemin sürekli, uzlaşmaz ve tam bir düşmandır.

Notlar :

¹ Burada sunulan metin 1981'de önce ispanyolca yayımlandı. Fransızcası daha sonra «Le Communiste» dergisinin 15, 16 ve 20. sayılarında (sırasıyla 1982, 1983 ve 1984 yıllarında) yer aldı. Türkçeye bu ikincisinden çevrilmiştir.

² Proletarya sözcüğü, kadim Roma'da yalnızca çocukları, dölleri olan anlamına geliyordu (prole).

³ Şüphesiz bütün bunlar, «azgelişmişliğin» nedeninin «azgelişmiş» devlet yönetimlerinin beceriksizliği veya iradî olduğu ya da «gelişmiş» devletlerin engellemesi olduğu türünden açıklamaların alanına girer.

⁴ Bu ulamlar da dahil olmak üzere bütün bu terminoloji aldatıcıdır. Kapitalizmin teknokratlar tarafından «plânlanıyor» olması, gerçekte kerameti kendinden menkul bir efsanedir. Kapitalist kargaşa plânlanamaz [plânlarla kontrol altına alınmaz]. İster Rusya'da isterse herhangi bir başka ülkede olsun, ekonomiyi plânlayanlar plâncılar değildir, ama tersine, plâncıların ve hükümetlerin faaliyetlerini «plânlayan» sermayedir, ekonomidir ; dahası perspektif ve denemelerini **yeniden düzenlemeye** onları zorlayan sermayenin bunalımlarıdır.

⁵ Gerçekte tam olarak doğal olan hiçbir şey yoktur ; bizzat altın ve petrol ihtiyacı, belirli bir tarihî aşamada toplumsal gelişmenin özel bir tipi tarafından belirlenmiştir tam olarak.

⁶ Artan çürümesi içindeki bir gövdede gelişme kutupları doğuran kapitalizmin eşi benzeri görülmemiş gelişmesinin var olan bu görüngüsünü [olay, gerçek parçası] belirtmek için, «azgelişmişliğin gelişmesi» gibi ifadeler kullandık. «Büyük vatan»ın çok sayıda benzer ifadesi («Latin Amerika, bir ulus» ; «Asya'nın birleşik sosyalist devletleri», Afrika'nın veya Latin Amerika'nın) burjuva materyalizmi tarafından kullanılmışsa eğer, çelişkili bir

sürecin söz konusu olduğu bu ifade, aydınlığa kavuşturulmayı hak ediyor. Kuşkusuz bu ifade gerçeğin yalnızca yarısıdır, ama ne yapalım ki daha iyisini bulamadık... işte burjuvazinin ideolojik egemenliğinin bir örneği daha : bütün dil [konuşulan dil] ideolojiktir.

7

Gerçek kapitalizm-öncesinin böylesi bir şeyi ne mutlak ne de nispi anlamda hiç tanımadığını ; bir canlı varlık için gereken en hayati unsurların bunca savurganlığıyla bunca kıtlığın yeryüzünde asla birlikte var olmadıklarını okuyucu gözden irak tutmamalıdır.

8

Burada eleştirdiğimiz bu tez, örneğin, gelişmiş denilen ülkelerin – ayrıcalıklı olduğu söylenen – sanayi proletaryasının ayrıcalıklarını korumakla ilgileneceğini ve bu andan itibaren de artık komünist devrimin öznesini oluşturmayacağını söyleyen «işçi aristokrasisi» kavramının tamamlayıcıdır. Her iki durumda da dünya proletaryasının çıkarlarının teklifi değil yalnızca, üstelik tarihi ortak düşmanı dünya kapitalizmine karşı olan mücadelesi de gizlenir.

9

Bu çözümleme, örneğin stalinizm tarafından 1917-1929 Rusya'sı için kabul edilmiş olan «nakit vergi»de ortaya çıkar.

10

İdealist «tam rekabet» temelinde ulaştıkları sonuçları bir kez çıkarttıktan sonra, yeni bir idealizmi şirket birlikleri, «monopol», «oligopol» türünden bilinen unsurların saf fikrine iyice nüfuz ettirerek sokan ve «eksik rekabet» modelleriyle gerçekliğe yaklaştıklarını sanan neo-klâsik iktisatçılar gibi davranıyor bu beyler gerçekte.

11

Marta Harnecker, marksizmin kabalaştırıcısının-çarpıtıcısının kabalaştırıcısıdır... yani L Althusser'in. Bütün dünyada ama özellikle Latin Amerika'da çok gözdeydi. 1969'dan beri kitapları bütün solcuların eğitimi için temel oldular ; kaleme aldığı çeşitli metinler bir yandan şilili MİR[Devrimci Sol Hareket] veya kolombiyalı ELN [Ulusal Kurtuluş Ordusu] ya da TUPAMAROS gibi grupların, öte yandan şilili, kolombiyalı, perulu, bolivyalı vs. sol sosyalistler türünden sol partilerin şeflerinin kadro okullarının ideolojik temelini oluşturdu ve de bugün hâlâ Küba'da «marksçı öğreti» olarak kabul ediliyorlar. M. Harnecker'in avrupalı «radikal sol» (maocu, troçkist vs.) üzerinde ve ayrıca Asya ve Afrika'da da etkisi, itibarı vardı. Zikrettiğimiz kitap («Tarihsel Materyalizmin Temel Kavramları»), kitaplarının en tanınmışları ve binlerce satmış bir kitaptır (fransızcası da yayımlandı).

12

Tam anlamıyla kapitalizmin yıkılışının bir teorisi olmasına karşın, eleştirdiğimiz bütün akımların Marx'ın eserinde özel olarak da Kapital'de «kapitalizmin bir incelemesi»nden başka bir şey görmemeleri, bir tesadüf değildir (bkz. örneğin «Kapital'in konusu nedir?»)i inceleyen Harnecker).

13

Fransızcada gümüş ve paranın aynı kelimeyle (argent) ifade edildiği bilinirse, buradaki küçük kelime oyunu (maalesef türkçede yansıtamadığımız), okuyucu için daha anlamlı olacaktır : «... gümüşün yapısı değişmeden kalıyorsa da, paranın [gümüşün] toplumsal işlevi... «. Ç.N.

14

Bu bok yiyiciler, sınıfların tanımlanması konusunda Marx'ta «olmayan bir kavram»dan söz etme küstahlığına kadar vardılar : «Marx Kapital'in tam da bu konuya yönelik bölümünü yazmadan öldü... Gerçekte izlenecek yol, bir alıntılar derlemesi yoluyla olmayan bir kavramı oluşturmak değil, ama sorunsalın anlaşılması sayesinde onu oluşturmaya çalışmaktır.» (M. Harnecker, toplumsal sorunlar üzerine olan bölüm)

15

Mandel'ler, Harnecker'ler ve hempalarının «marksizm»in kabalaştırılmış el kitaplarının satış başarılarıyla giderek daha da anlaşılmamış olarak kaldı Marx'ın eseri.

16

Hiç kuşkusuz değer yasasının bir yarı-çözülmesinin olduğu, ücretlilikten daha çok köleliğe uygun düşen koşullarda çalışılan az çok bölgesel ve dönemsel toplumsal durumlar da vardır, ama söz konusu toplumsal durumlar, yalnızca kapitalist birikimin genel koşullarını yeniden üretir, ve üstelik, kapitalist birikim tarafından kısıktırılır, teşvik edilirler. Bir ücret karşılığı olmayan ama dağıtımın tamamen karneyle yapıldığı ve asıl olarak silâhların gölgesinde çalışılan son yılların Kamboçya örneğini düşünüyoruz burada ; Avrupa'da ve Rusya'da ticarî amaçlı üretimin [meta üretiminin] niteliği genelleşmişken, II. Dünyü Savaşı esnasında maddî ihtiyaçlar gerekçesiyle askıya alındılar... iyice yaygınlaşmış kıtlık ve karne

olgusu yüzünden değil, ama daha ziyade özellikle toplama kamplarındaki (nasyonal-sosyalist veya yurtsever-sosyalist kamplarda) onlarca milyon insanın zorla çalıştırılması olgusu nedeniyle. Pek çok ülkedeki sayısız benzer örnek, yalnızca kapitalizmin felâketinin son sınırına itildiği bu durumu doğrular ve bu ülkelerden hiçbirinin kapitalist olmayan ülkeler olarak kabul edilemeyeceğini gösterirler, yani hepsi hâlâ kapitalisttirler (Rusya, Almanya vs).

17

«Bütün bu araçlar bize neyi kanıtıyor ? Gittikçe insanların hesaba alınmamasını ; giderek yalnızca gayriinsanî, maddî mülkiyetin soyut hareketi üzerine dayanmak için gerçek yaşamın göz önünde tutulmamasını. Bu araçlar gerçek, özgür bireylere karşı bir hakarettir.» (Marx, «Mac Culloch'un çalışması üzerine yorumlar» – 1844 ; ya da «1844 Elyazmaları, Okuma Notları.¹ 24 : İnsanlar ve Araçlar»)

18

Bu formüllemelerde, burada eleştirdiğimiz yeni-»marksçı« düzenlemelerin kutsallığına karşı bir dizi «saygısızlık» etmiş oluyoruz. Örneğin soyut ve genel «dört yüzyıldır», «dünya ölçüsünde» terimlerini, onlar için yalnızca bir ülkenin (veya bir grup ülkenin) «somut» gerçekliğinde var olanı nitelemek, diğer taraftan üretim tarzı kavramını da, devrimin yasaklandığı «ülkisel» dünyalar aldatmacasını ortadan kaldırmak amacıyla kullandık.

19

Üretim ilişkileri ve üretici güçler arasındaki çelişki dünya ölçüsünde olduğundan dolayı, bu çelişki, her ülkede burjuvaziye karşı olan proleter mücadeleyi belirleyen farklı somutlaşmalar anlamına gelir ; bu mücadele de, özel ve genel çok büyük bir etkenler bütünlüğüne ve de özellikle Partisi içinde toplanmış proleter gücün somutlaşmasına bağlıdır... ama devrim ile sermayenin bölgesel gelişmesi arasında bir ilişki bulunduğu, iddia edilemez. «En az gelişmiş» anakara olduğu için Afrika devrimin merkezi olacaktır demek, tersi bir sonucu çıkartmak kadar yanlıştır.

20

L. Troçki, «Ekim Devrimi'nin Dersleri»

21

Bkz. «Ulusal Kurtuluş : Emperyalist Savaşın Kılıfı» ; «Comunismo»¹ 2 ve 3

22

Bu cümle, herhangi bir metinden yapılan bir aktarma değil, ama ingiliz diplomasisinin XIX. asrın ilk otuz yılında edindiği bilgilerin (Canning,...) genel içeriğidir.

23

Burada rakiplerimizin gülünç durumlarını göstermek amacıyla, kendi terimlerini kullanıyoruz. Açıktır ki bizim için emperyalist olan bir ülke değil, ama tam da – dünya çapındaki – sermayedir.

24

Tarım sorunuyla köylü meselesini, «Tarımsal Reform» makalesinde ve başka metinlerde ele alıp inceledik.

25

Rusya'da bu görevlerin karşı-devrimin nedeni olduğunu iddia etmiyoruz, zira bu nedenler dünya çapındaki güçlerin karşılıklı bağıntılarında bulur temelini... ama Rusya'nın özel koşullarında değil, ne de falan ya da filân önderin kararlarında (daha da az). Tersine bu sonuçlar (Rusya'daki sermaye artışı ölçütlerinin ağır basmasının nedeni olan bu kararlar), son tahlilde, karşı-devrimin giderek daha fazla ağırlığını koyduğu uluslararası güçlerin ilişkileriyle belirlenmişlerdir.

26

«Faşist veya Anti-Faşist... Demokrasi Sermayenin Diktatörlüğüdür» başlıklı makalemizi okumanızı salık veririz bu konuda : «Le Communiste»,

¹ 9

27

Latin Amerika'daki bu «şık demokrasiler»in XX. yüzyılda olduğu kadar XIX. yüzyılda da pek çok örneği vardır ; ama en etkili aşırı burjuva örnek, XX. yüzyılın başlarında Uruguay'daki Jose Battle örneği olmuştur.

28

Gerçekte «kesintisiz, aşamalı devrim», – Marx'tan gelen terimleri (genellikle «sürekli» terimi) korumaya çalışarak – «sürekli devrim»le süslenmiş, çeşnilendirilmiş «aşamalı devrim» ifadesini yeniden ele alan bir formüldür. «İkili devrim» ifadesine gelince... iktisadî, toplumsal ve siyasî olanlar arasında (onlara göre bir devrim siyasî olarak bir sınıfa, toplumsal ve ekonomik olarak da bir başka sınıfa ait olabilir), en kabasından

bir ayrımı belirtmediği zaman, bu ikisini birbirine karıştırarak, birbirinden ayırt edemeyerek «aşamalı devrim» ve «süreklî devrim»i belirtir [aynı anda].

29

Bu konuda «Troçkizm : Karşı-Devrimin Bir Ürünü ve Ajanı» başlıklı makalemizi okumak yararlı olacaktır : «Le Communiste»,¹ 8

30

İşler stalinci ve troçkistlerin dediklerinin tam tersinedir. «İlerici» burjuvazi, proletaryanın kilerle uyuşan kısmî bir amaca sahip «devrim»ini yapmak için gelmez iktidara, ama – sözde işçi partilerinin proleterleri eleştirel destekleri çerçevesinde toplayabildikleri ölçüde – proleter devrimin yükselişini engellemek için (bugüne kadar olmuş olanlar gibi) gelir iktidara (rakip bölüngülerin amaçları önemli, ama ikincildir).

31

Van Kol, alman milliyetçi sosyalistlerinden veya ingiliz sömürgeci laburistlerinden daha da açık bir biçimde şunları söylüyordu : «Sömürgeler her zaman vardı ve daha yüzyıllar boyunca da var olacaklardır ; varlıkları dünya tarihinden ayrılmaz.» Ve mantığını sürdürür... «İşçi sınıfının zaferinden ve iktisadî kurtuluşundan sonra yerleşecek olan yeni ihtiyaçlar, geleceğin sosyalist yönetiminde de sömürgeleri (sömürge mülklerini) gerektirecektir.»

32

«Sosyal-emperyalist» sıfatı, Sosyal-Demokrasi'yi nitelemek için – bunun, Sosyal-Demokrasi'nin önderlerinin ihanetine uğramış bir işçi partisi olduğu efsanesini koruduğu göz önüne alınırsa – çok uygun değildir.

33

Bauer'in çalışmasının amacı, çek milliyetçileriyle alman milliyetçileri arasındaki burjuvalar arası çelişkileri uzlaştırmaktır.

34

Örnek : «Diyebiliriz ki, Renner'de (Kautski'nin altını çizdiği değerlerden biri ; «Le Communiste»in notu) Lassalle düşüncesi hakimdir, Bauer'de ise Marx düşüncesi.»

35

Kautski'den yapılan bu alıntı, «yayımcının notu»nda yer alır ve Kautski tarafından yapılmış eleştiriye bir cevap olarak «Die Neue Zeit»ta yayımlanmış olan Bauer'in «Ulusal Birlikler Sorunu Üzerine Gözlemler» makalesine de yer verilir.

36

Örnek : 1913 Şubatında Gorki'ye gönderdiği ünlü kartta «Marksizm ve Ulusal Sorun» derlemesine göndermede bulunan Lenin, bu çalışmanın sadece «harika bir gürcü» sayesinde mümkün olabildiğini söyleyerek Stalin'i övüyordu.

37

Bkz. Amadeo Bordiga, „Facteurs de race et de nation dans la théorie marxiste“ [Marksist kuramda ulus ve ırk unsurları]

38

Demokrasi için burjuva mücadelesini değil, ama devrimci ulusalcılığı desteklediklerini iddia eden kimi köktenci solcuların sorumsuz bir tarzda kelimelerle oynamaları olgusu, bizim açımızdan özel bir incelemeye değer.

39

Lenin devlete ilişkin bu noktanın altını çizdi (Kautski ve Stalin'in tersine). Her ne kadar bu böyle olsa da, daha karışık, daha az açık olan, ulus söz konusu olduğunda bu tavrın unutulmuş olmasıdır. Ulusal devlet bakış açısından, proleterlerin ulusal bir devleti desteklemeleri gerektiği ihtiyacı üzerinde ısrar eden kavramların en tam ikiciliğidir bu... kaçınılmaz olarak da „sınıf mücadelesi yeni ulusal devletin içinde devam edecektir“i kabul eder. Ama yeni bir ulusal devletin anayasasını destekleme formülündeki „devlet“ sözcüğü, bu kavramın gerçekten de marksist bir biçimde tanımlandığı „Devlet ve Devrim“deki gibi anlaşılacaktır.

40

Sosyal-Demokrasi'nin sapmalarından biri de (üzerinde durup oyalanmayacağız), kapitalizmin dünya pazarına doğru yayılmasında, ulusal pazarın varlığını hep önkoşul olarak düşünmeleridir. Aslında olan tamamen bunun tersidir. Bir ülkedeki pazarın gelişmesini – dilleri devrimciileştirmeye kadar – ilerletmiş, canlandırmış olan ve ondan önce gelen, dünya pazarıdır.

41

Burada devletin komünist kavramına bağlı kalıyoruz : baskı ve hakimiyet gücü olarak örgütlü sermaye. Sorunu derinliğine anlamak için, sermaye tarafından kabul ettirilmiş ifade zorluklarının ötesine gitmek gerekir : devlet/ülke, devlet/idarî yapı, devlet/araçlar vs. belirlmelerinin

izlerini taşıyan günlük dille, kimi zaman belli dilsel çelişkilere başvurmak zorunda kalırız. Meselâ burada, baskıcı, ideolojik ve uluslararası baskı ve hakimiyet gücü olarak örgütlü ve yapılaşmış sermayeyi belirtmek amacıyla kullandığımız «bütün ülkelerin ve ‘uluslar’ın devleti» (devletleri değil) sözcüklerinin altını çiziyoruz.

42

Özellikle «bilimsel yöntem»lerinin kaba mantık olduğu Sosyal-Demokrasi saflarında, [bir yanda] kapitalistler arası çatışmaları yalnızca uluslararası seviyede görenler ve [diğer yanda] bütün çelişkilerinin ortadan kaldırılabileceği düşünülen bir tek sermaye (devasa bir tröst) kehanetinde bulunmak için sermayenin küreselliğinden yola çıkanlar arasında böylesi bir polemik gelişti.

43

Sorunun her zaman – fiziksel, biyolojik, sosyolojik açılardan – mekanikçi ama toplumsal olmayan bir kavramına sahip olan Sosyal-Demokrasi, elbette bunu anlayamazdı.

44

Radek, Piatakov veya bizzat Lenin, bir süre, bu sola bağlı kaldılar.

45

Örneğin : Programme Communiste, Lotta Comunista, Nuclei Leninisti Internazionalisti, Rivoluzione Comunista vs...

46

Bu nokta temeldir. Bu metnin önceki bölümlerindeki I, II, III ve IV numaralı tezlerin eleştirilerinde gördüğümüz ve hâlihazırda incelemekte olduğumuz V. tezin sonunda da göreceğimiz gibi, sermaye ideolojisinin bütün sırrı, kendi özünü yansıtan bir ideal yaratmaktır... bütün oportünist ve karşı-devrimcilerin, – yığınları, kapitalizmin bu ideolojisine doğru ve gerçekçilik adına art arda gelen ve dereceli şu ya da bu adımı gerçekleştirmeye iterek, üstelik bizzat devrim olayını ve vadesini ha bire erteleyerek – kuramsallaştırmayı ve yaymayı üstlendikleri bir ideal [ülkü].

Okuyucuya :

Yoldaş,

böylesi bir dergi, sempatizanlarının ve okuyucularının etkin katılımı olmaksızın komünist eylemi örgütleme, yönlendirme görevini hakkıyla yerine getiremez. Devrimci mücadelenin gerçek bir aracını oluşturmakta yapılacak maddî, kuramsal, eleştirel bütün katkılar bize yapılmış bir yardımdır.

Yoldaş bu malzemeyi kullan. Bunlar hiç kimsenin malı değildir ; bizzat kendi ücretliliğinin koşullarını, böylece de bütün sömürüyü ve bütün sınıfları ortadan kaldırmak için mücadele eden, yaşayan bir sınıfın birikmiş tecrübeleridir, ortak malıdır. Bu yazıları çoğalt, dağıt, onları başkalarıyla tartış...

Burada belirlenmiş olan tavırlarımız eğer seni ilgilendiriyorsa, eğer onlar üzerinde tartışmak istiyorsan... bizimle birlikte çalış ; aşağıdaki adreslere yazarak (grubun adını belirtmeksizin) **Enternasyonalist Komünist Birlik**'le ilişkiye geç:

B.P. 33
Saint-Gilles (BRU) 3
1060 – BRUXELLES / BELÇİKA

icgcikg [at] yahoo.com

Not : bize göndereceğin mesajların kolayca okunabilmesi için, önce onları Internet dışında "F-Klavye" kullanarak yaz ve R.T.F. formasını kullandığın ayrı bir dosyaya kaydet. Daha sonra bu dosyayı (varsa başka belgeleri de aynı biçimde) "attach files" olarak mesajına ekle ve gönder.